

ПОЛЯКИ ПРО УКРАЇНУ

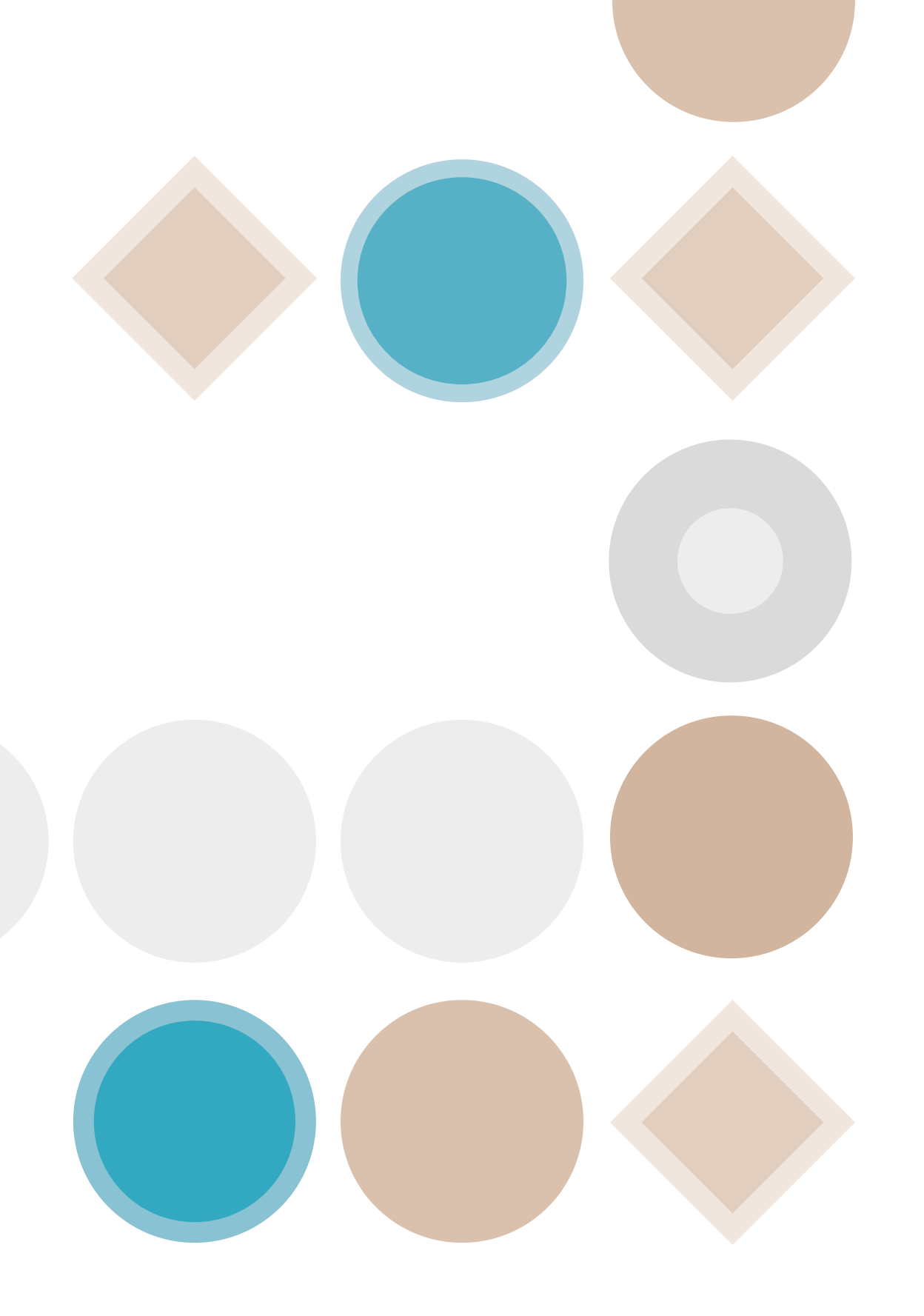

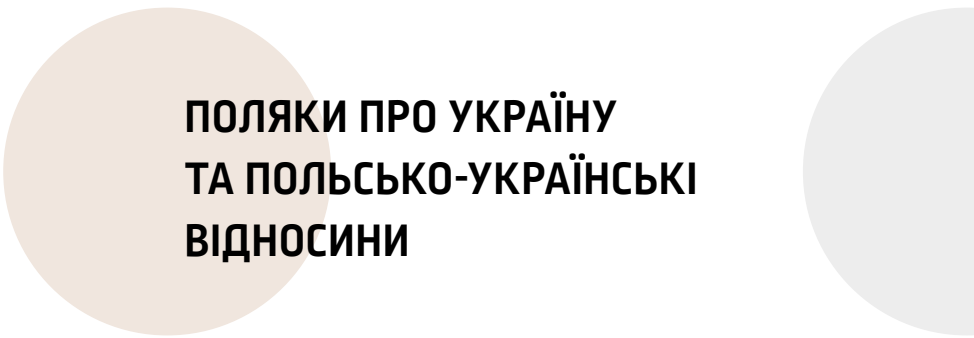
Варшава, 2024

Звіт Центру Мерошевського
про дослідження громадської думки в Польщі

ТА ПОЛЬСЬКО- УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ

ПОЛЯКИ ПРО УКРАЇНУ ТА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ

Звіт Центру Мєрошевського
про дослідження громадської думки в Польщі

Опитування

ARC Rynek та Opinia

Аналіз та звіт

Лукаш Мазуркевич, Гжегож Сигновський

Copyright by

Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego

Графічний дизайн та верстка

dobosz.studio

ISBN

978-83-66883-66-6

Видавець

Центр діалогу ім. Юліуша Мєрошевського

вул. Ясна 14/16А, 00-041 Варшава, Польща

тел. + 48 22 295 00 30

e-mail: kontakt@mieroszewski.pl

www.mieroszewski.pl

Зміст

1. Вступ: передумови та мета дослідження	6
2. Інформація про дослідження	8
3. Загальні асоціації та позиції	12
4. Політика	29
5. Історія	38
6. Інтеграція України до НАТО та ЄС	47
7. Спільні інтереси та суперечки	50
8. Війна	59
9. Підсумки	65

1. Вступ: передумови та мета дослідження

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року Україна та польсько-українські відносини опинилися в центрі польських публічних обговорень.

Перші місяці після атаки Росії головним чином минули під знаком гуманітарної та військової допомоги, особливо зосереджуючись навколо прийому в Польщі воєнних біженців з України. Досвід контакту з людьми, які шукали в Польщі притулку від воєнної загрози, залишив глибокий слід у колективній свідомості польського суспільства. При цьому вдалося нагромадити значний соціальний капітал у відносинах з Україною, що також має велике значення у формуванні іміджу та міжнародного становища Польщі.

Через два роки після цих подій частково змінилася як програма відносин з Україною, так і суспільні емоції, що їх супроводжують. Протести польських перевізників, а незабаром після цього — масові виступи фермерів, що призвели до часткового блокування прикордонних пунктів переходу з Україною, внесли до цієї дискусії нові теми. Конфлікт економічних інтересів, що викликає сильні емоції по обидва боки кордону, призвів до погіршення відносин з Україною принаймні на рівні публічних жестів та заяв. Це складний і багатограний процес, який свідчить про те, наскільки великою політичною, соціальною та економічною проблемою є і буде в майбутньому побудова відносин з Україною в нових міжнародних реаліях.

При цьому поляки піддаються потужному впливу різних наративів щодо питань, пов'язаних з Україною. Ключове значення тут, звісно, має інформаційна війна, яку постійно та послідовно веде Росія, вміло граючи на суспільних емоціях, страхах і розколах. Її ефективність особливо помітна в тих середовищах і соціальних групах, які більшою мірою піддаються впливу інформації із соціальних медіа, схильних залишатися у власних «інформаційних бульбашках». Російські дезінформаційні впливи з одного боку спрямовані на антагонізацію польського суспільства з українськими біженцями, які перебувають у Польщі, а з іншого — на

формування негативних думок про саму Україну, її владу та політику щодо Польщі.

Російська дезінформація — це, однак, не єдиний фактор, що призводить до переоцінки підходів поляків до українських питань. Певне звикання до війни, яка після двох років перейшла у фазу відносної рівноваги сил на фронті, спричинило зміщення суспільної уваги на інші сфери та аспекти життя. Україна та українці в польській свідомості стали не тільки адресатами допомоги та підтримки у зв'язку з російською агресією, а й джерелом викликів і проблем. Цей процес є природним, неминучим та очікуваним, хоча й нелегким для політичного та комунікаційного управління. Прикладом є згадані економічні розбіжності, а також певні напруження у зв'язку з підтримкою, що надається українським біженцям польською державою.

Іншим прикладом такої складної сфери є невирішені з польської точки зору історичні питання, зокрема Волинська трагедія. Відсутність її однозначного визначення та засудження українською владою у поєднанні з невирішеним до цього часу питанням ексгумації жертв — це також важливий фактор, що підживлює антипатію до України, яку поширює та підсилює російська дезінформаційна машина.

Врешті, є також чисто психологічний фактор, пов'язаний зі страхами, викликаними останніми повідомленнями про безпосередню загрозу безпеці Польщі. Ці повідомлення посилюють напругу, яка присутня в Польщі щонайменше два роки, підвищують втому від військової тематики і — опосередковано — можуть негативно впливати на ставлення громадської думки до всіх подій на схід від польських кордонів, в тому числі й до самої України.

В таких умовах на замовлення Центру діалогу ім. Юліуша Мєрошевського було проведено дослідження думок поляків про Україну та польсько-українські

відносини. Його головною метою було зафіксувати зміни, які відбулися в мисленні та емоціях польської громадської думки через два роки після російського вторгнення в Україну. В умовах великої динаміки подій, що мають потужний вплив на польсько-українські

відносини, розуміння стану суспільної свідомості видається особливо важливим і необхідним. Розуміння, звідки беруться певні позиції та поведінка, дозволяє принаймні частково заспокоювати емоції та підтримувати раціональні дії в Польщі та Україні.

2. Інформація про дослідження

Методологія

Дослідження було здійснено з використанням якісних та кількісних методів. У рамках якісного дослідження було проведено 7 фокус-груп (FGI) — по дві у Любліні, Вроцлаві та Ловичі, а також одну групу в Ряшеві. У Любліні, Вроцлаві та Ловичі групи добиралися за віком: у кожному місті було проведено одне інтерв'ю з молодшими респондентами (26–45 років) і одне — з особами у віці 46–65 років. У Ряшеві, де було зібрано одну додаткову групу, респондентами були особи у віці 30–60 років. Під час вибору міст для фокус-групових інтерв'ю зважали на потребу регіонального розподілу

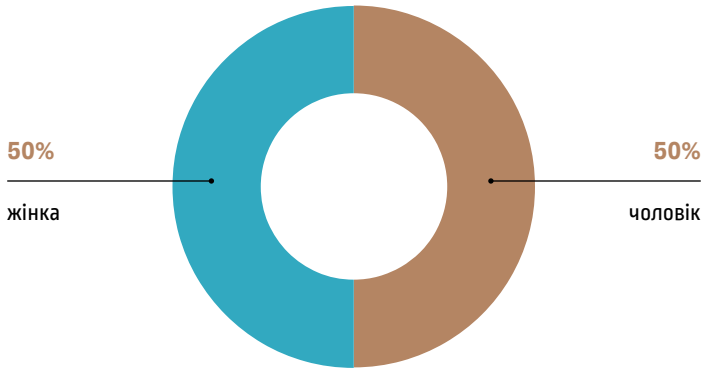
та віддаленість від східного кордону, а також враховували розмір населеного пункту, щоб були представлені малі, середні та великі міста за кількістю населення.

Кількісне дослідження було проведено методом інтернет-інтерв'ю (CAWI) на загальній вибірці N=1002 осіб у віці 18–65 років, репрезентативній для структури Польщі за статтю, розміром місця проживання та воєводством.

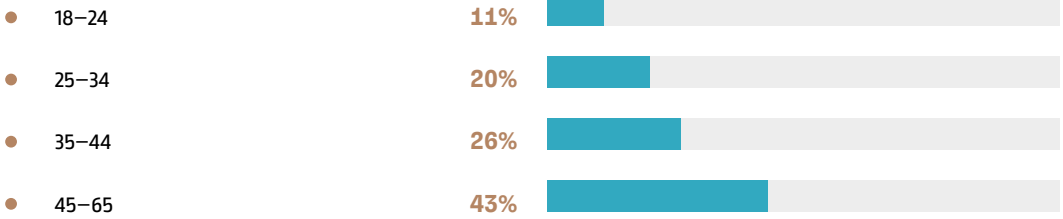
Якісне та кількісне дослідження було проведено в лютому 2024 року.

Структура вибірки в опитуванні

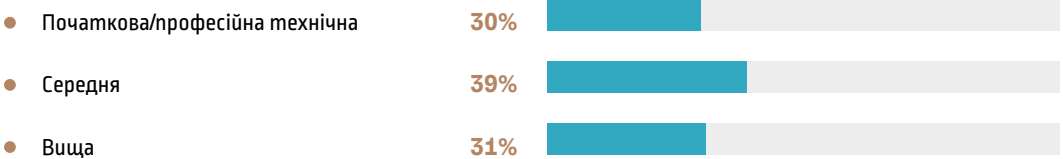
Стать

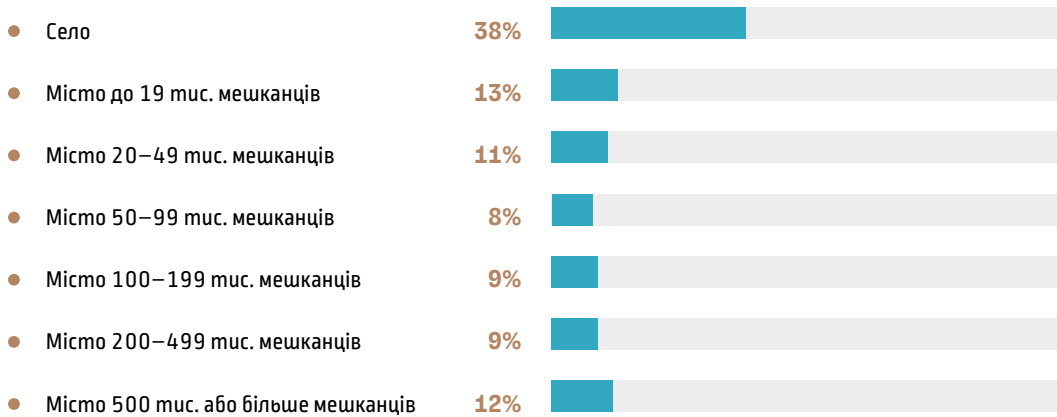
Вік

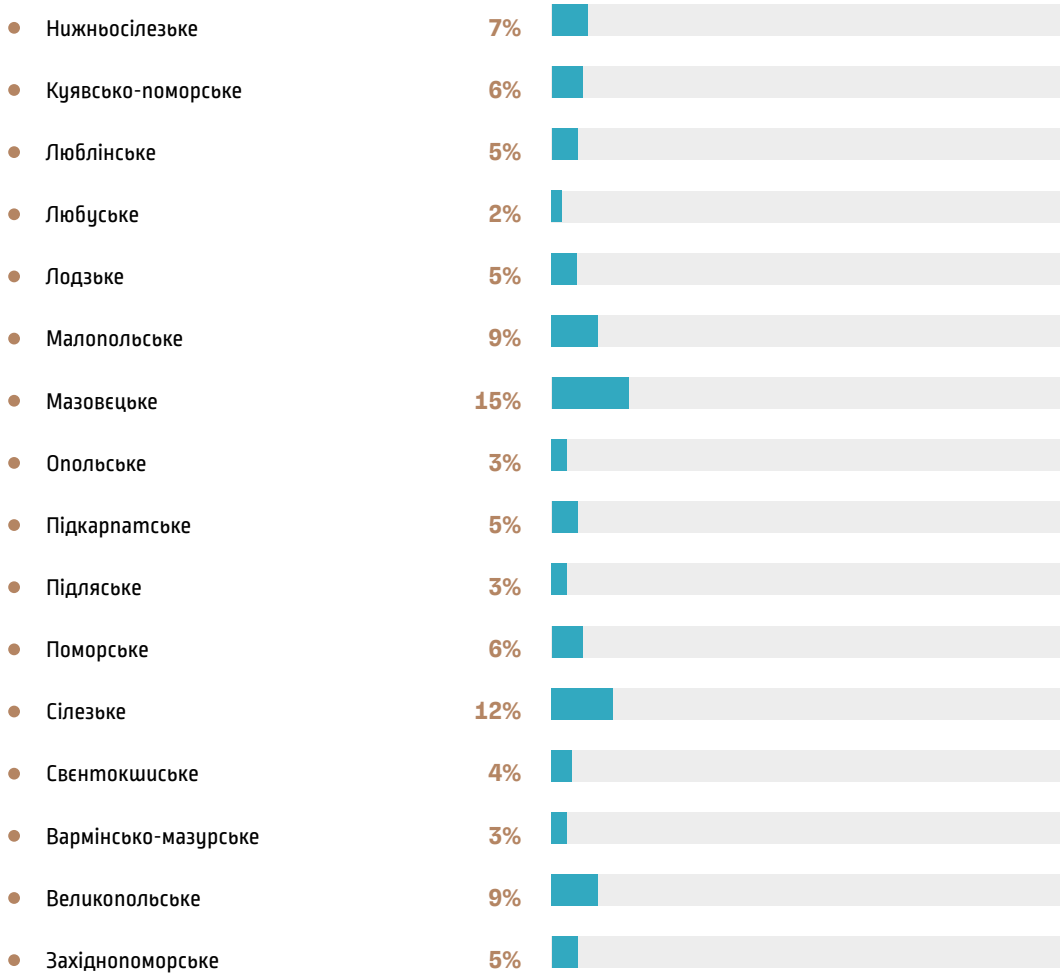
Освіта

Розмір населеного пункту

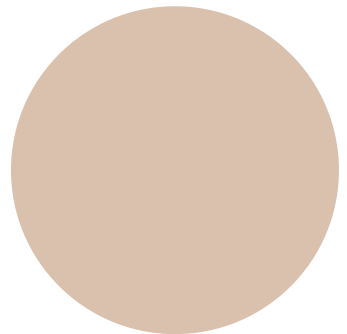
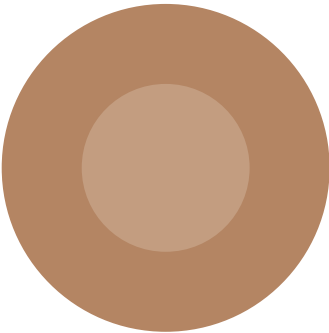

Воєводство

Загальні асоціації та позиції

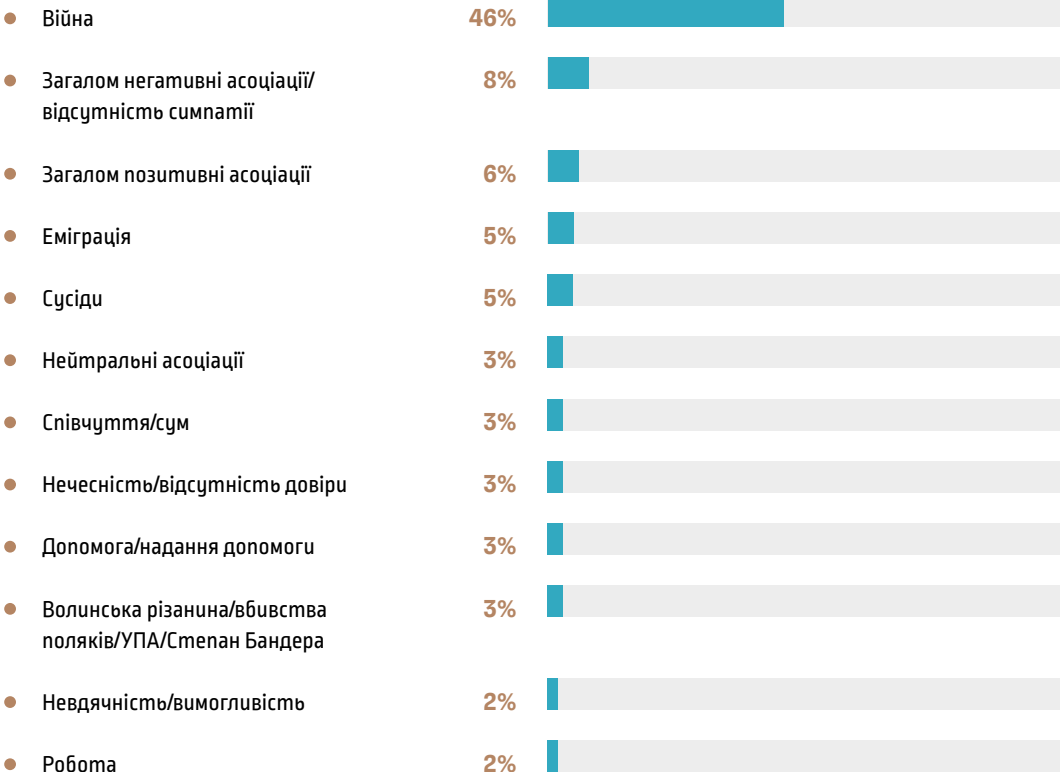
Домінуюча спонтанна асоціація з Україною — це, очевидно, перш за все війна. Таку відповідь дала майже половина респондентів у кількісному дослідженні.

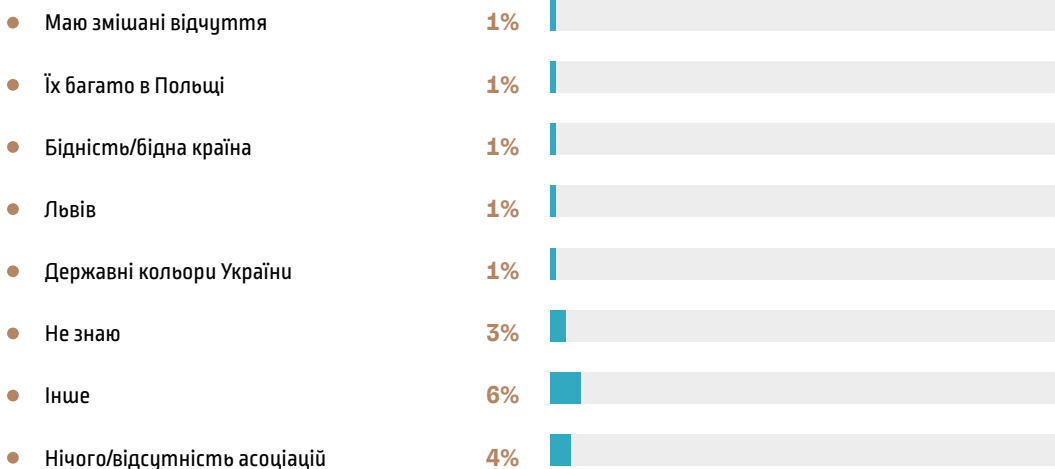
Інші спонтанно записані відповіді респондентів можна розділити на три групи, які відрізняються за ставленням до українців — серед відповідей були позитивні, негативні та нейтральні. У кількісному дослідженні пропорції негативних і позитивних асоціацій були

дуже схожими. Подібна ситуація спостерігається під час аналізу асоціацій, сформульованих учасниками фокус-груп, хоча в цьому випадку сильніше звучала негативна нарація щодо українців та України.

↓ ПИТАННЯ 2:

Спонтанні асоціації з Україною та українцями

Під час фокус-групових інтерв'ю кожен із респондентів мав завдання записати свої власні асоціації, коли чує такі слова як Україна, українець, українка. У цьому випадку також були відзначені висловлювання з різним забарвленням, що відображають різне ставлення до українців.

Найчастішою асоціацією, згаданою респондентами, була війна. На основі інших асоціацій вже можна було визначити, яке ставлення має окремий респондент до українців. Часто згадувалося слово «зерно», причому дуже рідко за цим словом ховалося негативне ставлення до України та українців. Частіше йшлося просто про підкреслення актуальної проблеми в період проведення дослідження.

Серед нейтральних асоціацій респонденти також згадували ті, що виникли ще до початку повномасштабної війни: українці, з якими вони мали справу, були представниками переважно трудової міграції, яких зазвичай можна було побачити — за словами респондентів — у будівництві, коли мова йде про чоловіків, та у сфері косметології і прибирання, коли мова йде про жінок.

Україна — війна, гуманітарна допомога, політика. Українець — біженець, солдат, жертва. Українка — стражденна мати, дружина, і поза країною, поза домом. [старші, Люблін]

Україна асоціюється у мене з війною, із зерном, із армією, коли йдеться про кордони з Польщею. [молодші, Люблін]

Звичайно, з українцем асоціюється сусідська допомога, тобто ми допомагаємо, багато людей дуже залучені до цієї допомоги. Ну й українці мені асоціюються з хорошими працівниками. Коли я розмовляю з друзями, то в різних традиційних галузях, чи навіть як працівники великих магазинів, вони добре себе зарекомендували. Щодо українок, то вони у мене асоціюються насамперед з працівницями широко зрозумілої індустрії краси, тобто перукарки, косметологині. [старші, Люблін]

І ще Україна мені асоціюється з працівниками на нашому ринку праці, це до війни, а зараз із біженцями. Тепер українець асоціюється з будівельником або водієм, бо це ті галузі, які вони, так би мовити, забезпечують. Українець у мене асоціюється з олігархом, тобто це ті землевласники в Україні, багаті, мають гектари невідомо чого, і це все. А щодо українки, то, на жаль, вона асоціюється

з прибиральницею, бо це також наче було популярно у Варшаві. [молодші, Люблін]

Україна — це війна, зерно і сусід. [Ряшів]

У контексті війни та допомоги Україні — також військової — висувалися пропозиції більш раціонального витрачання коштів та обладнання, щоб це не відбувалося на шкоду безпеці Польщі. Багато респондентів висловлювалися також у дусі необхідності створення Польщею та європейськими країнами більших оборонних можливостей, що всім усвідомила війна, яка триває в Україні.

Ця війна може тривати 5 років, а в нас обмежені ресурси, і ми також маємо власні проблеми. Тому, як би це не було, гостинність теж має межі. Час зайнятися власними проблемами. Що стосується українців, я написав, що у нас схожа культура, і я думаю, що вони дуже швидко асимілюються, я говорю про тих українських працівників, так. З ними буде набагато легше співпрацювати, ніж з тими біженцями, які мають до нас приплисти. Це великий плюс. Вони дуже працьовиті. І я думаю, що ми якось домовимося. [старші, Люблін]

Як уже згадувалося, серед асоціацій, пов'язаних з українцями, учасники фокус-груп висловлювали багато критичних зауважень. Ці зауваження відображали негативне ставлення до східних сусідів поляків, і оскільки питання ставлення до українців обговорювалося як окрема тема, то цей аспект буде ширше розкритий у наступній частині звіту. На даний момент зазначимо лише характер асоціацій, сформульованих респондентами, та питання, на яких вони зосереджувалися.

Переважає більшість висловлювань у цьому контексті стосувалася питань, пов'язаних із соціальною допомогою, на яку, на думку опитаних, можуть розраховувати українські біженці в Польщі. Другою проблемою, яку порушували опитані, було ставлення самих

українців до Польщі та поляків. За словами учасників фокус-груп, в українців часто можна побачити претензійні настрої та нечесність у використанні соціальної допомоги — наприклад, людина постійно проживає в Україні, а зареєстрована в Польщі як біженець і приїжджає до Польщі лише періодично для отримання виплат. Іншою досить часто згадуваною темою були історичні питання та проблема злочинів на Волині.

Щодо українця як людини загалом, то він асоціюється в мене із жадібністю і браком вдячності. І відсутністю поваги до нас узагалі. Бо я думаю, що ми добре себе зарекомендували на початку, зараз вже є різні думки, але взагалі нам не виявили цієї вдячності тепер. [молодші, Люблін]

Останнім часом досить негативно. Україна асоціюється у мене з корупцією, трохи з транспортом і фермерами. Щодо людей, то вони невдячні, дуже претензійні і вважають себе найважливішими. [Ряшів]

Асоціації з Україною — це Бандера, геноцид і зерно. [молодші, Вроцлав]

Половина опитаних регулярно стежать за інформацією про Україну та за поточною ситуацією в цій країні, пов'язаною з нападом Росії. Опитані під час фокус-груп визнали, що рівень їхньої концентрації на цих темах, безумовно, є не таким високим, як у перші тижні та місяці війни.

Більшість поляків особисто знають якогось українця або українку, проте ці знайомства зазвичай поверхневі — лише кільканадцять відсотків опитаних заявляють про ближчі знайомства чи дружбу з людиною з України.

Хоча 14% опитаних стверджують, що беруть участь у культурних заходах, пов'язаних із Україною, під час фокус-групових інтерв'ю жоден із учасників не зміг назвати хоча б одного митця з України.

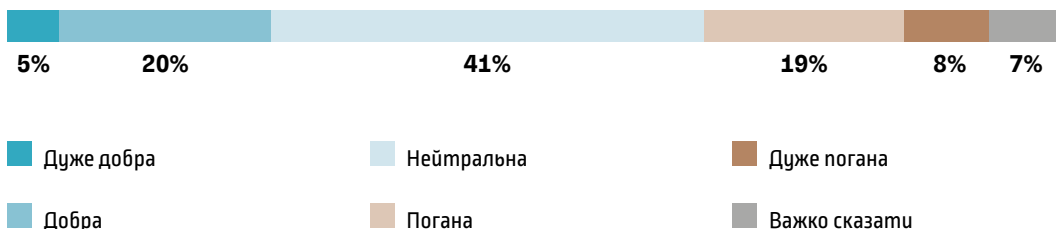
↓ ПИТАННЯ 3:

Особистий досвід з Україною та українцями

Думки поляків про українців, висловлені в опитуванні, загалом були нейтральними. Позитивні та негативні

думки майже ідеально збалансовані — 25% опитаних висловлюють позитивну думку, а 27% — негативну.

↓ ПИТАННЯ 4:

Поточна думка про українців

Вираження тієї чи іншої думки про українців корелює з певними соціально-демографічними характеристиками. Наприклад, серед чоловіків більше людей, позитивно налаштованих до українців, ніж серед жінок. Це може виникати з різних причин, зокрема зі сприйняття великої кількості українок, які перебувають у Польщі, як конкуренції на ринку праці чи в особистих стосунках. Опитані у фокус-групах ділилися в цьому контексті спостереженнями про соціальну поведінку, що може пояснити цю різницю.

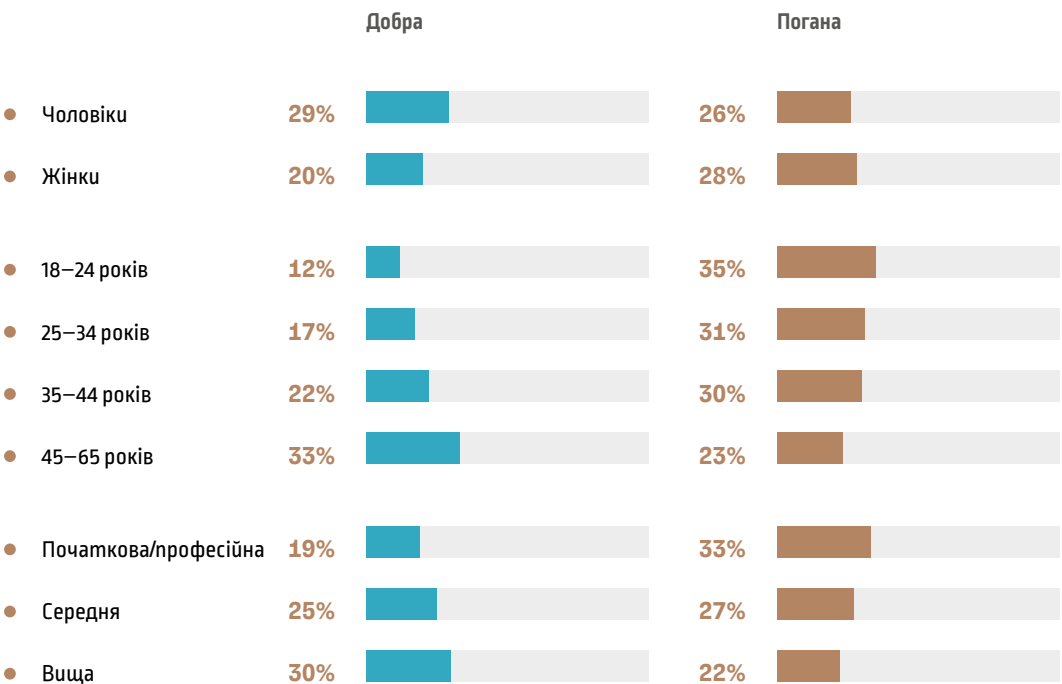
Чітку кореляцію з думками про українців також помічено в різних вікових групах — що старшими

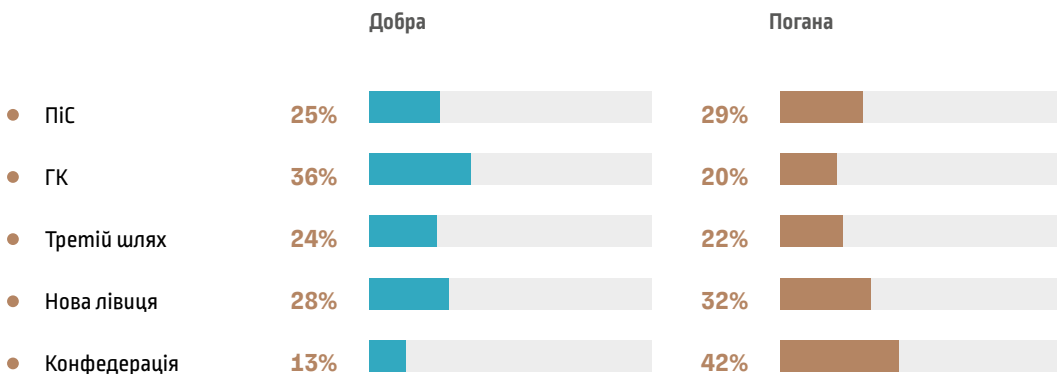
є респонденти, то їхня думка про українців є більш дружньою. Подібну лінійну кореляцію помічено відносно рівня освіти — люди з вищою освітою мають значно кращу думку про українців, ніж люди з найнижчим рівнем освіти.

Різниця в думках про українців також помітна серед електоратів окремих партій. Найбільше дружніх ставлень можна зустріти серед виборців Громадянської коаліції, а найбільше недружніх — серед прихильників Конфедерації.

↓ ПИТАННЯ 5:

Поточна думка про українців у різних соціальних групах

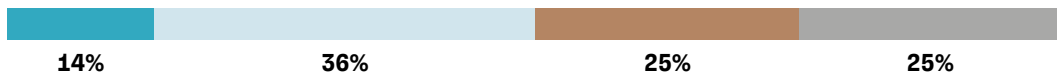

Близько **40%** опитаних заявляють, що їхня думка про українців змінилася з моменту агресії Росії проти України — серед цих респондентів переважають голоси,

що ця думка змінилася радше на гірше (**25%**), ніж на краще (**14%**).

↓ ПИТАННЯ 6:

Вплив російської агресії на думки поляків про українців

■ Змінилася на краще

■ Змінилася на гірше

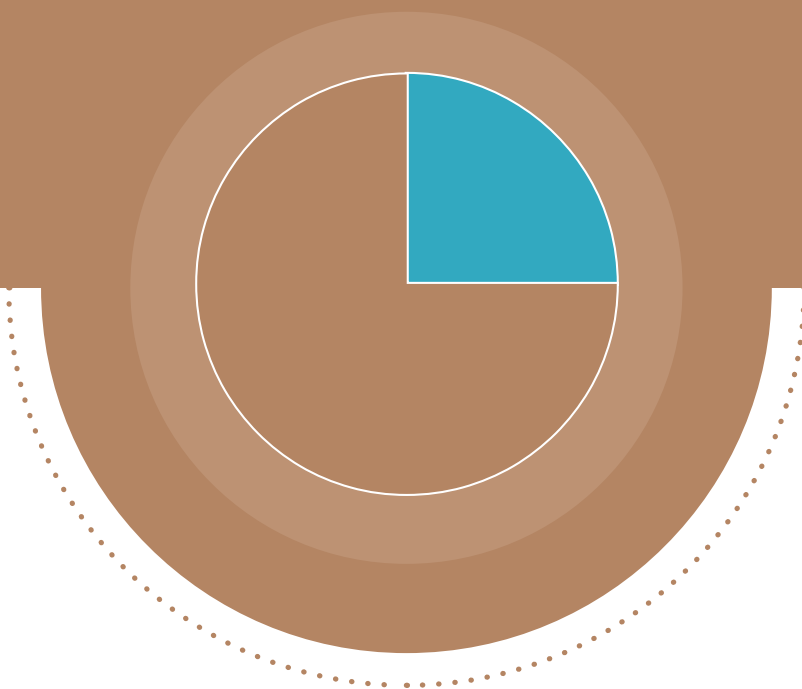
■ Не змінилася

■ Важко сказати

Поточна думка
про українців

*Добра/
Дуже добра*

25%

З розповідей учасників, які брали участь у фокус-групах, випливає, що думки про українців досить істотно змінювалися з часом. Ще до початку повномасштабної війни більшість поляків сприймали українців нейтрально, без особливого позитивного чи негативного забарвлення. У той час особисті взаємини поляків із українцями найчастіше обмежувалися до контактів із представниками трудової міграції або тимчасовими працівниками, які приїжджали до Польщі з метою заробітку. Поляки зазвичай цінували працьовитість і самовідданість українців, які, працюючи в Польщі, часто утримували родини, що залишилися в Україні.

У мене на роботі є двоє колег з України, вони дуже працьовиті, що скажеш — те й роблять, невибагливі, передусім хочуть працювати. Прийдеш у суботу? Ні, а він каже, що так, звісно, зароблю. Люди різні, залежить, на кого натрапиш. [молодші, Лович]

Більш ніж 10 років тому, під час навчання, я жила з одним українцем, коли кожен винаймав кімнату. Дуже добре згадую ці взаємини, без жодних упереджень щодо того, що він українець. Він мав досить твердий характер, але це була порядна людина. Коли почалася війна, нам було їх шкода, і хотілося їм допомагати. Зараз я думаю, що ми повинні також дбати про своєї інтереси. [Ряшів]

Агресія Росії на Україну в лютому 2022 року викликала величезну хвилю воєнних біженців — переважно жінок і дітей. Тоді першою реакцією були співчуття і підтримка. Наразі це надзвичайне піднесення, яке також відобразилося у ставленні до українців і думках про них, змінилося під впливом численних подій і досвіду. Навіть попри усвідомлення того, що й надалі триває жорстока війна, на перший план серед елементів, які формують настрої, виходять економічні та соціальні питання.

Рік тому у нас працювала людина, яка приїхала з України з родиною, коли почалася війна, але також приїхала з чоловіком, дітьми, батьками. Розповідала, що вона була задоволена, їй там добре жилося.

Але тут вона звикла до Польщі й до цієї допомоги, адже насправді вони тут отримали дуже багато допомоги. [старші, Люблін]

У мене є двоє учнів, які отримали субвенції, призначені для українських учнів, і вони отримали від нас велику допомогу. Щодо виконання обов'язків, то були випадки брехні про бідність, що вони нічого не мають, хоча отримали багато речей. Я працюю викладачкою кухарства, тому учні повинні приносити продукти для приготування страв. Вони протягом року все це отримували, а потім забирали зі школи те, що приготували. [старші, Лович]

Українці трохи неvēчливі. Коли почалася війна, вони, дивлячись на ці дитсадки, приходили з дружинами та дітьми, наприклад, у дитсадок до моєї подруги, і казали, що їх мусять прийняти — одну, другу, третю дитину. Були такі випадки. Вони трохи некрасиво поводитися, бо вважали, що їм все це належить. З іншого боку, Україна — це колишня Росія, тому тут вони бували добрі і недобрі, як усюди. [старші, Люблін]

Повинні бути чіткі, зрозумілі правила: якщо хтось працює в Польщі, сплачує внески, то добре, нехай користується привілеями, але якщо хтось приїжджає лише раз на місяць, щоб отримати гроші, то це вже несправедливо. Якщо хтось працює, то платить соціальні внески, податки, купує в Польщі речі, орендує або купує житло. [Ряшів]

Тим, що визначає не дуже сприятливі думки поляків про українців, значною мірою є почуття несправедливості у правилах надання соціальної допомоги та привілеїв українцям, які, на думку опитаних, повинні бути обмежені. За словами опитаних, масштаби допомоги, яку надає польська держава, надто великі, особливо зараз, коли з початку війни минуло вже два роки. На думку респондентів, за цей час більшість біженців вже адаптувалися: знайшли житло, роботу,

школу для дітей. Тому, на думку опитаних, немає жодної причини продовжувати підтримку у вигляді різноманітних доплат і допомог. Українців, на думку опитаних, польська держава повинна трактувати так само, як і поляків.

Зважаючи на таку значну допомогу, на яку можуть розраховувати українці, що перебувають у Польщі, опитаних ще більше дратують прояви не вдячності та претензійності, з якими вони мали нагоду стикнутися в різних ситуаціях. Ці два визначення — претензійність і не вдячність — звучали практично в кожній фокус-групі, незалежно від міста, де проходило дослідження.

До війни я взагалі про них не думала, їх було менше. Коли почалася війна, мені їх було шкода, ми допомагали їм на кордоні. З часом це стало буденністю. Потім, зважаючи на ці претензії, це змінилось. [Ряшів]

Думка не змінилася, бо була негативною. Був момент співчуття і відкритості, коли їм потрібно було допомогти, але вони нічого не роблять для того, щоб змінити цю думку, навпаки, додають до того, що ставлення є негативним. [старші, Лович]

Вони не вміють цінувати переклади, реклами на телебаченні, у трамваях були переклади. Вони не вміють цінувати того, що ми намагаємося полегшити їм перебування в Польщі. Тепер вони вже цього від нас вимагають. Не знаю, чи це сталося з часом, можливо, на початку так не було, але з часом це змінилось. [молодші, Вроцлав]

Щодо українців, то я написала «брехня», і що вони також залишають свою країну. Наприклад, я вважаю, що це трохи безвідповідально, коли молоді чоловіки, відносно молоді чоловіки приїжджають сюди до нас, не залишаються там боротися. [старші, Люблін]

Вони неохайні, такий у них стиль життя. Якщо щось не йде за їхнім планом, то вони не розуміють, якщо по-їхньому, то все гаразд. [молодші, Лович]

Щодо українців, то у них немає бажання вчити мову, хоча вони переїхали до Польщі, вони не хочуть вчитися. Вони не вдячні за нашу допомогу, вважають, що це їм належить. [молодші, Лович]

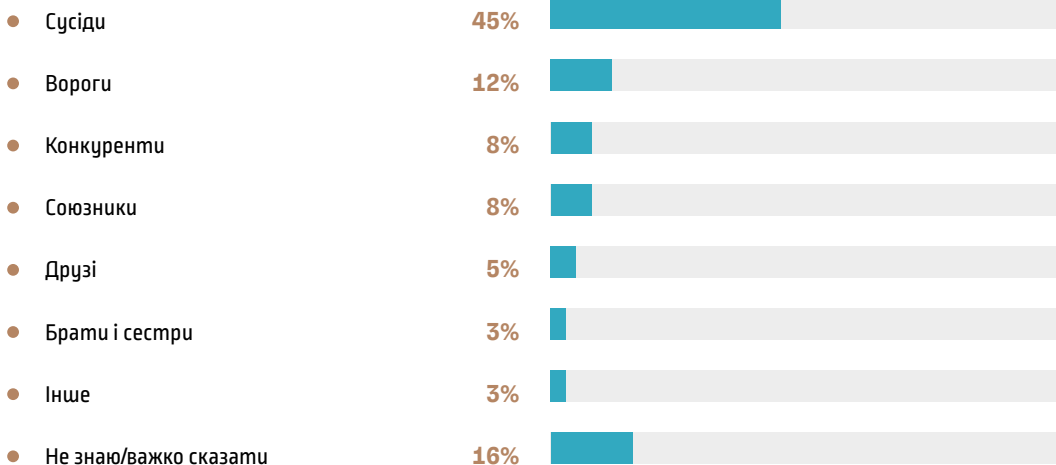
Українець — це біженець і лінух, бо навіть ті, що працюють, дуже ліниві люди. Якщо за ними не стежити, не давати нові завдання, то вони самі не виявляють ініціативу, їм байдуже, чи вони мають щось робити, чи ні. Вони просто сидять із телефоном і чекають, поки хтось зацікавиться тим, що вони роблять. [молодші, Вроцлав]

Навколо привілеїв, якими користуються українці в Польщі, виникло багато міфів, які, можливо, походять не стільки з конкретного законодавства, скільки з повсякденної практики, з якою респонденти іноді стикаються. Хорошим прикладом такого привілею є система охорони здоров'я і переконання опитаних (часто підкріплене особистим досвідом), що українці мають першочергове право на прийом до лікаря. Про подібні ситуації говорили респонденти практично у всіх містах, де проводилася інтерв'ю.

Я не згоден з тим, щоб прирівнювати біженців до іммігрантів, це по-перше. А з початку війни вони прирівнюються, загалом їх називають українцями в Польщі, оскільки у мене є конкретний приклад, де українець працює, функціонує, живе в нашій країні багато років, і в цей момент почав отримувати виплати, зібрав всю родину сюди, привіз усіх знайомих, і ці знайомі отримують всі виплати, я не можу потрапити з дитиною до лікаря, а він потрапив без проблем. Їх трактують першочергово, просто як, ну не знаю, повірте мені, це не біженці, а іммігранти. [молодші, Люблін]

Зміну ставлення та думки про українців видно зі способу, в який поляки самі про них говорять. Досі найчастіше вживаним визначенням є «сусіди», проте водночас збільшується кількість тих, хто називає українців «конкурентами» або навіть «ворогами».

↓ ПИТАННЯ 7:

Ставлення до українців

В подібному дусі про українців висловлювалися респонденти у фокус-групах, говорячи про них найчастіше як про сусідів. Нечисленні особи могли похвалитися дружніми стосунками з українцями — ці люди мали найкращу думку про українців. У цьому контексті також звучали неприємні висловлювання, що впливають або з історії, або з незаконних практик, помічених в Україні та серед українців.

Я б сказав, що це просто наші сусіди. Ми не вибрали цього, ми знаходимося в такому місці на карті Європи, і, напевно, будемо, і вони теж будуть, тому ми повинні з ними домовитися. [молодші, Люблін]

Українець завжди асоціюється у мене з історією, пов'язаною з Волинню. [старші, Лович]

Українець — це біженець і скандаліст. [старші, Лович]

Щодо українців, то я маю таку думку: біженець, а з іншого боку — контрабандист,

більше це асоціюється із ситуацією ще до початку війни, бо там багато людей займалося контрабандою. [молодші, Люблін]

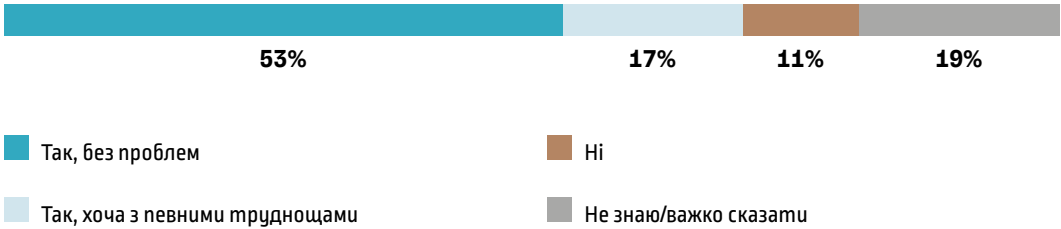
Друзі тільки тому, що у мене багато знайомих, з якими я познайомився у 18 років, це люди мого віку, студенти-медики, дуже працьовиті люди, з якими я досі маю контакт. Я бачу, як вони щодня переживають те, що відбувається у них удома. Вони хочуть повернутися до нормального життя. [молодші, Вроцлав]

Я ставлюся до них добре, не маю нічого проти них. Ми теж колись їздили на роботу до Німеччини, до Великої Британії. [старші, Вроцлав]

Водночас поляки помічають культурну близькість, яка об'єднує обидва народи, що підтверджується тим фактом, що лише невелика кількість опитаних [11%] відчували б труднощі з прийняттям до своєї родини українця (через шлюб із членом своєї родини).

↓ ПИТАННЯ 8:

Прийняття шлюбу члена родини з українцем / українкою

■ Так, без проблем

■ Ні

■ Так, хоча з певними труднощами

■ Не знаю/важко сказати

Під час фокус-груп не було жодної людини, яка мала би щось проти шлюбу члена родини з українцем чи українкою. Відсутність такого заперечення декларували також найбільші критики українців.

*Я вважаю, що любов не має національності. Якби мій син привів би додому дівчину-українку і сказав: тату, це жінка, яку я кохаю, я б його підтримав.
[молодші, Люблін]*

Я дуже багато розмовляю зі своїми дітьми. І вірю, що коли вони виростуть, то зможуть розмовляти так само відкрито, як зараз. Вони знають всі за і проти. Поляків, темношкірих, азіатів, неважливо, якого кольору їхня шкіра чи

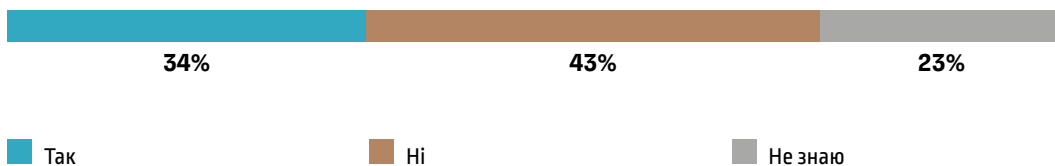
*національність, але вони вже, незважаючи на свій молодий вік, мають досвід спілкування з різними національностями. І мені здається, що вони не вступили б у стосунки з українцем чи українкою. Але якби це сталося, то це була б розмова про кохання, а не про те, якої вони національності чи кольору шкіри.
[молодші, Люблін]*

*Любов не вибирає, якби він закохався і був щасливий, це моя дитина, тому я б його підтримав. Він так само міг би прийти з українцем, це мій син, і я буду його любити, незалежно від того, кого він кохає — жінку чи чоловіка, він завжди буде моїм сином.
[старші, Вроцлав]*

Більшість опитаних не можуть відрізнити українську мову від російської. Однак, якщо вже зрозуміло, про яку мову йдеться, то звучання російської мови викликає негативні емоції значно частіше, ніж української.

↓ ПИТАННЯ 9:

Здатність відрізнити українську мову від російської

↓ ПИТАННЯ 10:

Емоції, пов'язані з українською та російською мовами

Українська мова

Російська мова

■ Симпатія
 ■ Роздратування
 ■ Не викликає особливих емоцій

Під час фокус-групових інтерв'ю звучали голоси про те, що полякам, навіть без знання мови, легше порозумітися з українцем, який говорить українською, ніж із кимось, хто говорить російською.

*Я, наприклад, ніколи не вчився російської, тому для мене це те саме.
[молодші, Люблін]*

*Але коли я чую на вулиці іноземну мову, чи то російську, чи українську, чи будь-яку іншу, це мене не дратує, бо я теж був за кордоном, і можу поставити себе на місце цієї людини. Тому я ставлюся до цього нейтрально.
[молодші, Люблін]*

*Я не можу цього розрізнити. Один українець навіть зробив мені зауваження, коли я сказав йому «привіт». Він сказав, що я не повинен говорити йому «привіт», бо це російською.
[старші, Люблін]*

*Українська мова м'якіша, а російська твердіша.
[молодші, Лович]*

*Моя дружина каже, що на роботі з росіянку неможливо порозумітися, а з українкою — можна.
[старші, Лович]*

*Спочатку мене дратувало те, що раптом у «Lidl» і в інших магазинах все стало українською. Я не могла цього стерпіти, адже я живу в Польщі. В нашій установі виникла ідея перекласти документи українською. Я розсердилася, бо живу в Польщі, офіційна мова — польська, а не українська.
[Ряшів]*

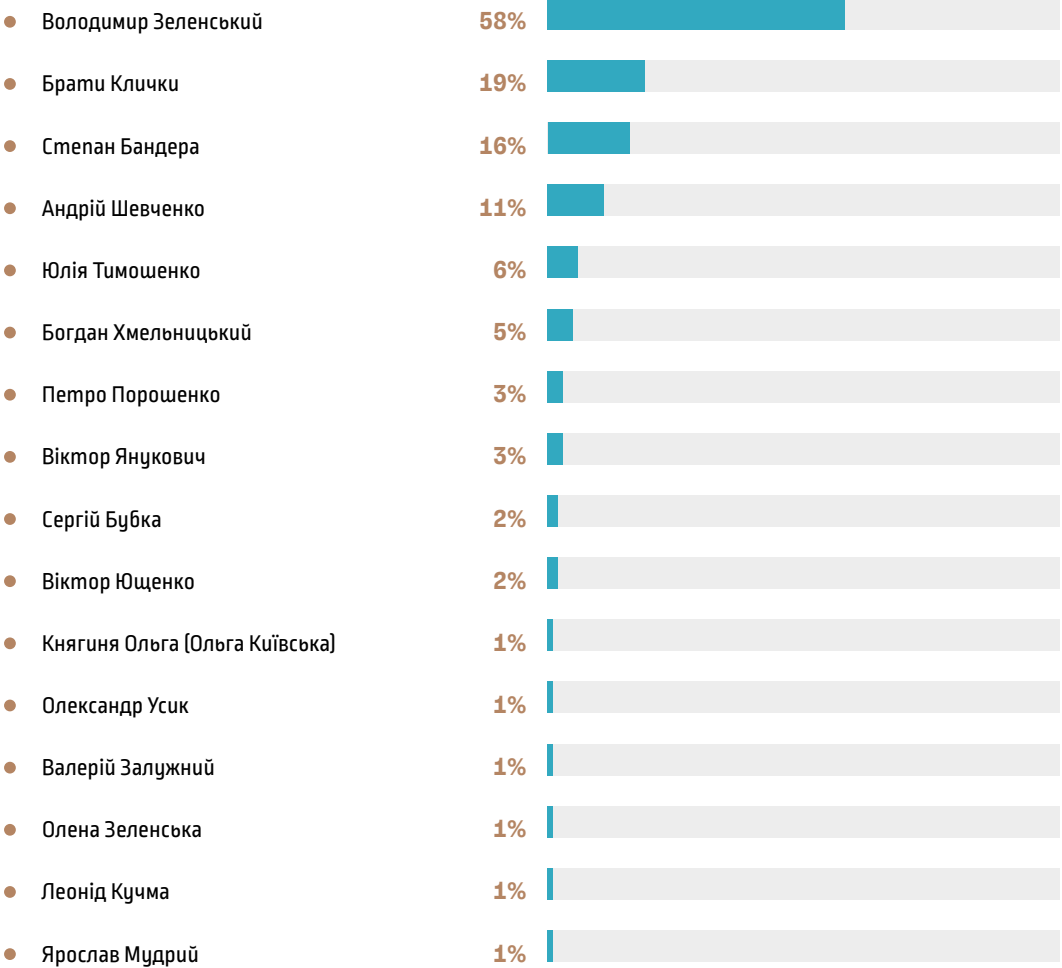
*Російська це чи українська, не знаю, чи це якесь підсвідоме, чи що, але це дивно впливає на мене. Можливо, не дратує. Більше викликає якийсь страх.
[молодші, Люблін]*

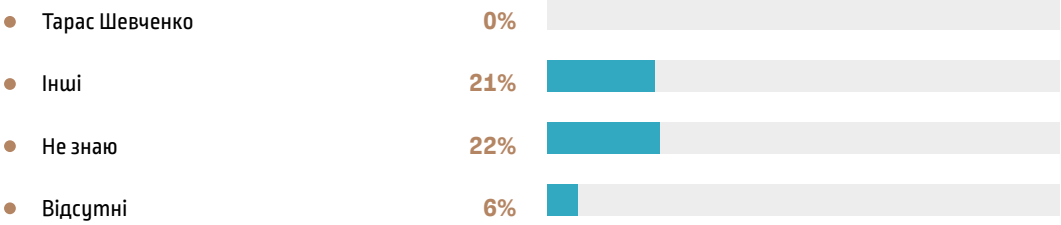
Що стосується спонтанних знань про постаті, пов'язані з Україною, то президент Володимир Зеленський значно випереджає всіх інших, відомих полякам. Серед сучасних постатей відносно часто згадуються такі

імена як Кличко, Шевченко (футболіст), Юлія Тимошенко. Серед історичних постатей згадуються Степан Бандера і Богдан Хмельницький.

↓ ПИТАННЯ 11:

Спонтанне знання про постаті, пов'язані з Україною

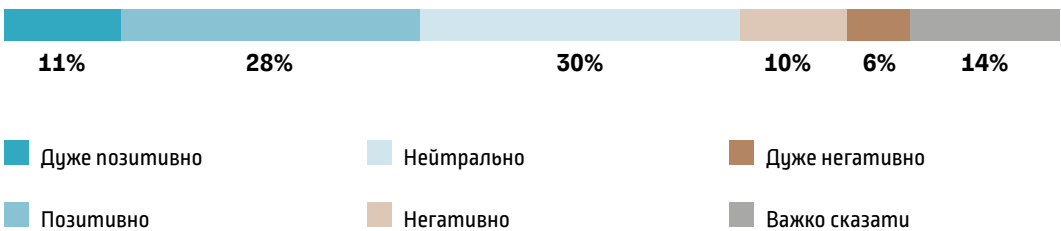

Оцінка президента Зеленського частіше є позитивною [39%], ніж негативною [16%]. Крім того, значна група респондентів оцінила президента України нейтрально. Цікаво, що на оцінку президента України фактично впливають не демографічні показники, а лише

партійні вподобання. Як виявилось, Володимира Зеленського дуже критично оцінює електорат Конфедерації. Серед виборців цієї партії 42% опитаних негативно оцінюють президента України, а позитивно — лише 14%.

↓ ПИТАННЯ 12:

Оцінка президента Володимира Зеленського

В очах багатьох людей Володимир Зеленський пройшов позитивну метаморфозу. Спочатку, тобто ще до повномасштабної війни, багато хто не сприймав його серйозно, пам'ятаючи його кар'єру в шоу-бізнесі. Навіть якщо раніше хтось мав зауваження до його президентства, то після початку війни він виявився правильною людиною на своєму місці — більшість опитаних позитивно відгукувалися про спосіб, у який президент справляється з цією складною ситуацією. Особливо підкреслювали той факт, що протягом усього періоду війни, навіть у її найважчі моменти, він залишався в Києві, надихаючи українських солдатів на боротьбу.

Учасники інтерв'ю не могли не помітити активності президента Зеленського на міжнародній арені, коли він домагається допомоги для України, передусім військової. Саме завдяки йому, на думку опитаних, Україна продовжує витримувати атаки з боку Росії. Активність президента України навіть коментували з легкою іронією — на думку деяких респондентів, такі часті прохання про нові поставки техніки можуть викликати подив.

У контексті відносин з Польщею президентові України запам'ятали його виступ на форумі ООН, де він, хоча й непрямо, але критикував Польщу за блокування імпорту зерна з України. На думку опитаних, президенту України тоді бракувало емпатії та розуміння польської перспективи, а слова, які він використав, були, на думку опитаних, перебільшеними та відповідали нарративу про «невдячних українців».

До початку війни я вважав його більше таким коміком. Власне, я не сприймав його

серйозно, та й об'єктивно. З іншого боку, він набрав плюсів за те, що встояв. Вважаю, що він певною мірою є серйозним політиком, як би там не було, він теж зробив багато доброго для України в тому сенсі, що домогся постачання техніки, багато грошей із Заходу надходить. Якби не це, війна вже давно закінчилася б. Тож у цьому сенсі це також плюси. [молодіші, Люблін]

Він, безумовно, проявив себе як президент України, бо залишився, весь час там перебуває, нікуди не евакуювався, не керує з теплої країни, а постійно перебуває на місці, тому він проявив себе. Мені вже набридли його постійні скарги, що ніхто не хоче йому допомогти, що він залишається один і не може ні на кого покластися, хоча в Україну постійно надходить стільки допомоги. [старші, Лович]

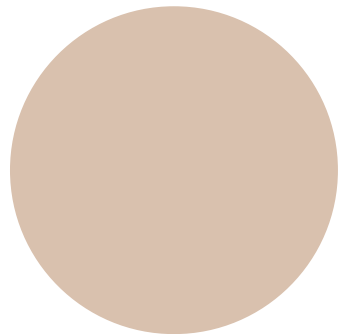
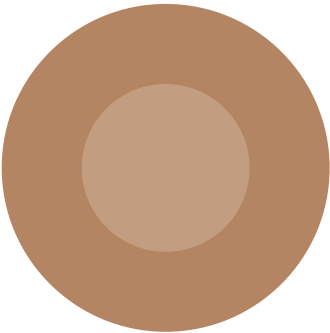
Він заплутався, і українське суспільство вже потроху втомлюється від нього. Він справді на початку був героєм. [старші, Люблін]

Він постійно плачеться, що не отримує фінансування, немає боєприпасів, немає зброї. Постійно чуємо, що він нічого не отримує. [старші, Лович]

На виступі в ООН прозвучали такі слова, які поляки сприйняли як невдячність. [Ряшів]

Політика

Серед найбільш пріоритетних завдань для польських політиків з переліку справ, підготовлених для респондентів, найчастіше вказували ті, що стосуються спільної історії двох народів: поховання всіх жертв Волинської різанини та припинення вшанування українською державою осіб або формувань, відповідальних за злочини проти поляків.

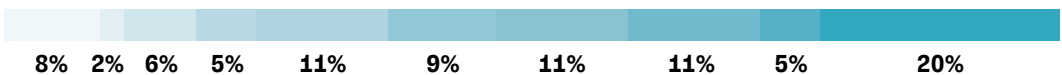
↓ ПИТАННЯ 13:

Завдання для польських політиків у відносинах з Україною

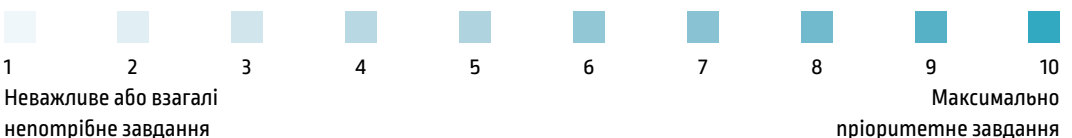
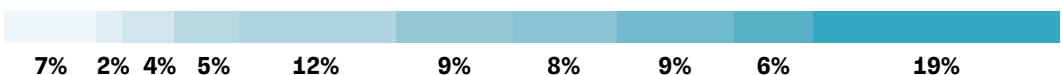
Поховання всіх жертв Волинської трагедії

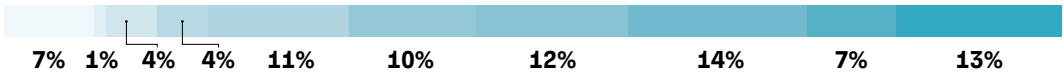
Допомога Україні у відбитті російської агресії

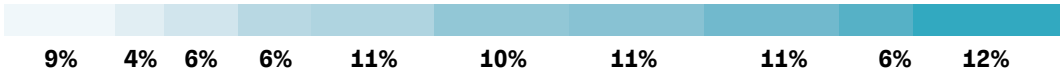
Припинення вшанування українською державою осіб або формувань, відповідальних за злочини проти поляків у минулому

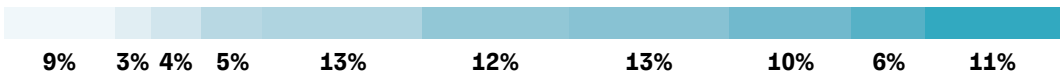
Полегшення діяльності польського бізнесу в Україні

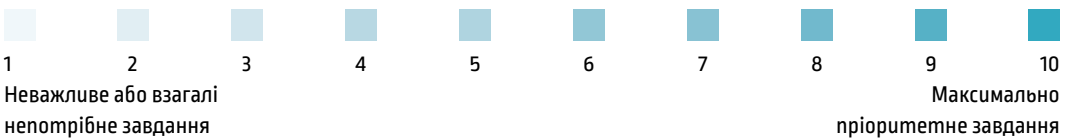
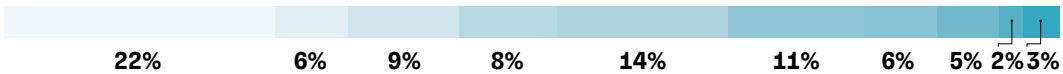
Допомога у відбудові та реформах

Популяризація польської культури та польської мови серед українців

Заохочення українців до трудової імміграції в Польщу

Список справ, до якого зверталися респонденти у кількісному дослідженні, природно, не вичерпував всіх питань, які цікавлять поляків у контексті польсько-українських відносин. У цьому списку не було найбільш актуальних проблем, таких як зернова криза, про яку респонденти охоче говорили під час фокус-групових інтерв'ю. Цю тему було детальніше розглянуто в іншому розділі цього звіту, присвяченому спільним інтересам та суперечкам з Україною.

У контексті політики щодо України у списку справ, які обговорювалися у фокус-групах, також не могло бракувати питання соціальної допомоги, про яке вже йшлося. Необхідність обмеження та раціоналізації соціальної допомоги, яку Польща надає українцям, повинна бути одним із найважливіших завдань для польських політиків.

Коли ми говоримо про майбутнє, я повинен згадати про врегулювання історичної політики. Вважаю, що це якась перешкода, яка завжди буде важкою і заважатиме як на суспільному, стереотипному рівні, так і в політиці. [Молодші, Люблін]

По-перше, вони повинні зайнятися зерном, бо зараз на складах лежить зерно та інша сировина, а весна вже близько, і фермери не знають, в який бік рухатися, незабаром будуть жнива, і де вони будуть зберігати нове зерно і з чого інвестувати. [Ряшів]

Я скажу так: наші політики повинні пам'ятати, що внутрішня політика

— це політика цінностей, а зовнішня політика — це політика інтересів. Мені здається, що іноді ми це плутаємо. Вони повинні це пам'ятати. [старші, Люблін]

Також при відбудові України, щоб нас взяли першочергово, оскільки ми найбільше допомагали, приймаючи їх до себе тощо. Ми створили їм тут другий дім, і це має бути плюсом для нас, щоб про це не забули. [старші, Люблін]

Гроші залежать від матеріального становища конкретної людини. Так можна

визначити, чи вона працевлаштована, чи може вона себе утримувати. [молодші, Лович]

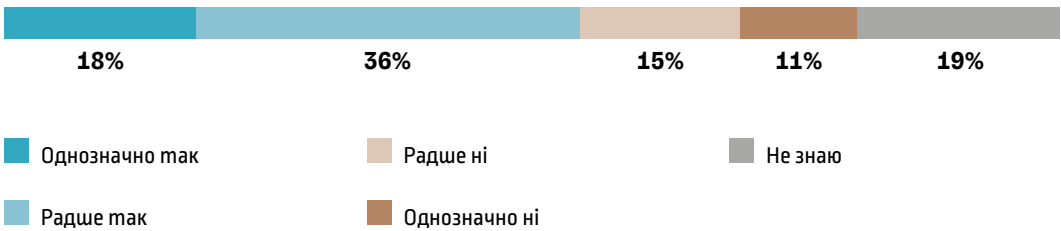
Верхівка влади повинна чесно підійти до цього питання і сказати, що в нас обмежений бюджет, ми не можемо собі дозволити таку підтримку і маємо скоротити соціальну допомогу. [старші, Лович]

Більшість опитаних (54%) не мають сумнівів, що військова підтримка, яку Польща надає Україні, повинна бути продовжена. Проти цієї підтримки виступають 26% респондентів. Проте ці голоси зазвичай не є категоричними. Це питання також обговорювалося під

час фокус-групових інтерв'ю, і учасники наголошували на необхідності зберігати здоровий глузд, щоб не втратити з поля зору власну безпеку та військовий потенціал.

↓ ПИТАННЯ 14:

Продовження військової підтримки України з боку Польщі

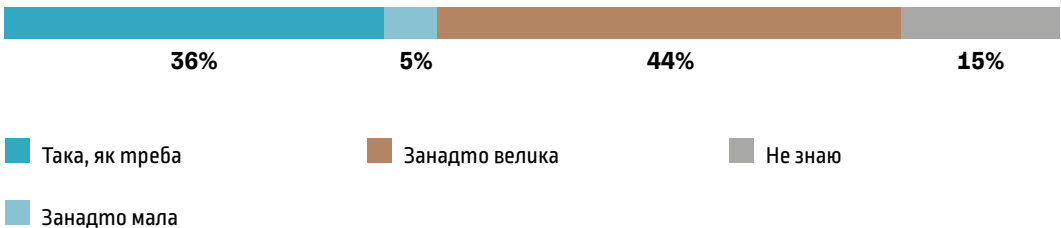

Наступна тема, яка викликала найбільше емоцій під час фокус-групових інтерв'ю, стосувалася допомоги, яку польська держава надає українським біженцям. В опитуванні 44% респондентів зазначили, що

масштаби допомоги з боку Польщі є занадто великими. Лише 5% опитаних вважають, що допомога могла би бути більшою, а 36% вважають, що вона є оптимальною.

↓ ПИТАННЯ 15:

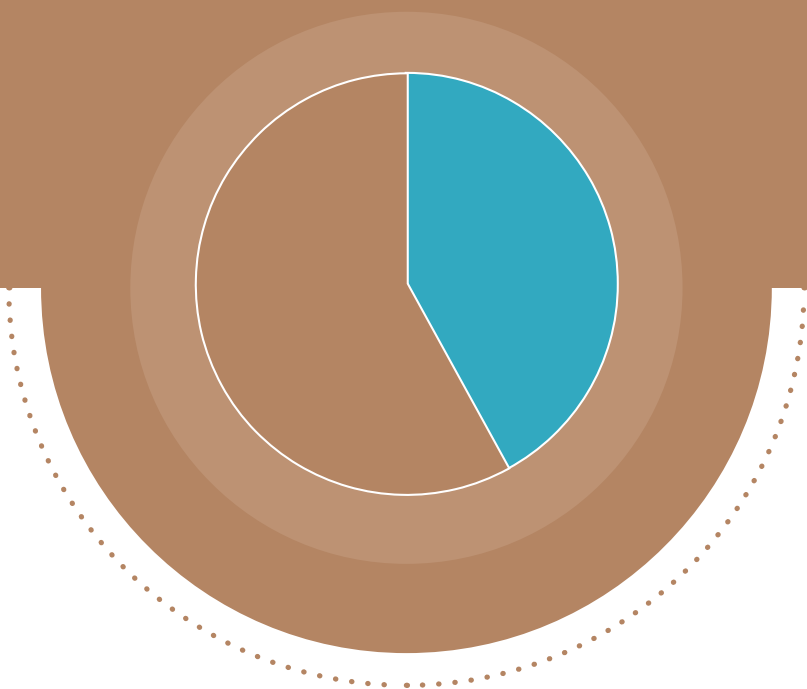
Думки щодо масштабу допомоги українським біженцям з боку польської держави

Продовження допомоги
біженцям з України

Так

42%

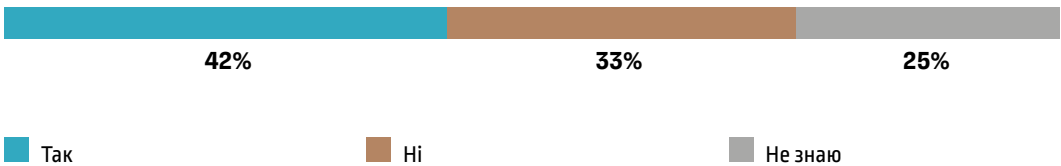

Такі відповіді не означають, що більшість поляків хотіли би повністю припинити допомогу українським біженцям, хоча такі голоси також звучали. Більшість

опитаних хотіли би просто впровадити зміни та певні обмеження.

↓ ПИТАННЯ 16:

Продовження допомоги біженцям з України

Згадані раніше запропоновані зміни щодо соціальної допомоги, яку Польща надає українцям, схоже, мають два основні джерела. По-перше, на думку опитаних, українці не повинні бути в привілейованому положенні і не повинні мати переваг над польськими громадянами. А саме це, на думку опитаних, відбувається зараз — можна згадати, зокрема, твердження про «першочерговість до лікаря». По-друге, оцінка адаптаційних здібностей українців. На думку опитаних, багато українців отримують допомогу несправедливо або зловживаючи правилами. Іншим закидом до українців є їхня повсякденна поведінка, яка, на думку опитаних, характеризується великою вимогливістю і претензіями, коли вони не можуть отримати те, чого очікують. А очікування, які згадували опитані, часто були дуже своєрідними, такими як вимога безкоштовної послуги у перукаря, косметолога чи доступу до басейну. Виявляючи таку поведінку, деякі українці також, на думку опитаних, є дуже некультурними і дуже погано ставляться до поляків, яким вони повинні бути вдячні за надану їм допомогу. Звідси і звинувачення у невдячності.

Я вважаю, що ми повинні відмовлятися від соціальних виплат. Я вважаю, що цей процес спочатку був необхідний, але його треба поступово зменшувати. [молодші, Люблін]

Вони повинні бути вдячні за таку допомогу, яку надав Дуда, наш уряд. Але ми теж

повинні дбати про себе, як сказав колега, досить вже цієї допомоги. [старші, Люблін]

Я хотів би, щоб нарешті припинили цю соціальну політику, не кажучи вже про виборчі права, які є ключовими. Це потрібно завершувати. [старші, Люблін]

У них почалася війна, і це не їхня вина, винна наша держава, яка занадто швидко почала надавати підтримку, але це роздача у великому масштабі, непродумана. [молодші, Лович]

Ми занадто відкрилися до українців, надавши їм всі права на PESEL, на всі інші можливості, які вони використовують по своєму. Вони мають PESEL, мають польське громадянство, отримують допомогу, отримують усе, а все одно повертаються назад. [старші, Лович]

Вони повинні обмежити всі виплати для українців, бо багато поляків скрегочують зубами, чуючи, що вони отримують, а ми повинні стояти в чергах, бо не маємо цього безкоштовно, а вони мають дитсадки і все інше безкоштовно, а ми повинні за це платити. Ми повинні платити за все,

*а вони мають все безкоштовно. Це погано.
[старші, Вроцлав]*

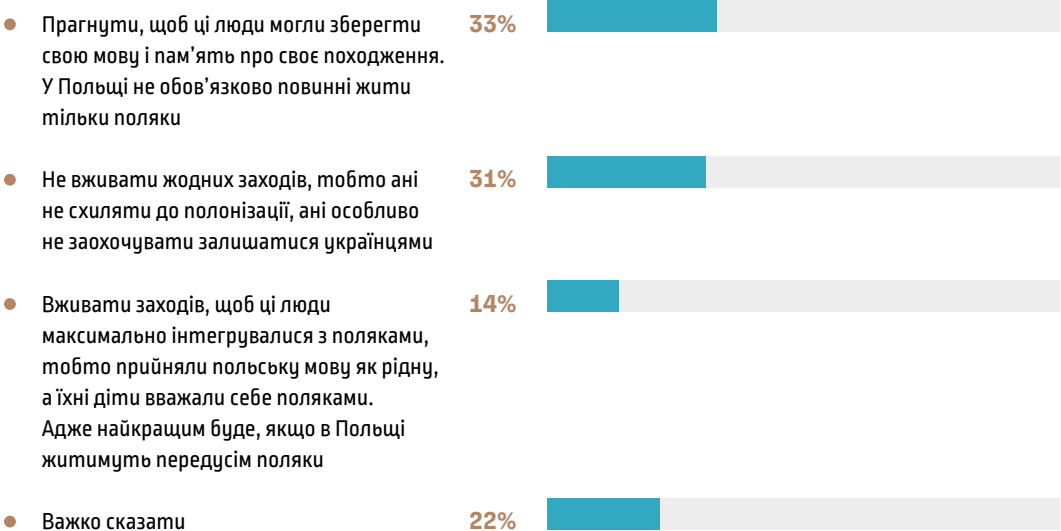
*Це кінець гостинності, тому що вони
зловжили нашою гостинністю, і ще тепер
поведінка їхніх політиків, якісь зауваження
в наш бік. [молодші, Вроцлав]*

*Нам, як народу, вже їх досить.
[молодші, Вроцлав]*

В опитуванні лише небагато респондентів висловлювали необхідність вжити заходів для більшої інтеграції українців з поляками. Більшою популярністю користувалася думка про те, щоб українці могли зберігати свою мову і пам'ять про своє походження, або не вживати жодних заходів, залишаючи це рішення самим українцям.

↓ ПИТАННЯ 17:

Політика польської держави щодо біженців та мігрантів з України

Вимога знання польської мови, на думку опитаних, повинна бути обов'язковою для тих, хто претендує на вищі посади. Однак навіть на нижчих рівнях відсутність знання польської мови серед українців часто викликає роздратування серед опитаних, а самі українці, на думку деяких респондентів, не зацікавлені у вивченні польської мови.

Небажання вживати заходів, спрямованих на своєрідну полонізацію біженців з України, пов'язане з побоюваннями, висловленими також під час фокус-групових інтерв'ю, що українське середовище в Польщі зміцніє настільки, що це призведе до створення сильного лобі, своєрідної «держави в державі».

Досліджувати українців так, як сьогодні досліджують нас, які вони мають про нас думки, якщо вони тут живуть, то це теж добре, тоді знайти щось, як поляки вважають, як українці вважають і знайти спосіб поговорити. Щоб ми не були погано налаштовані одне до одного, бо вони тут житимуть, будуть створювати безлад, а ми будемо змушені прибирати за ними, тому що їм це буде байдуже. [молодші, Лович]

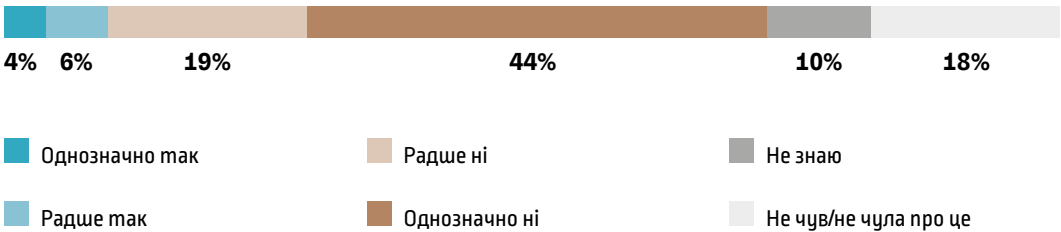
На вищих посадах повинно бути обов'язковим знання польської мови, а на нижчих щаблях — ні. [молодші, Лович]

Підтримати їх, допомогти їм виїхати кудись за кордон. Я б хотіла трохи їх перемішати, щоб не було тільки українців, можемо обмінюватися біженцями, тому що боюся, що вони тут коли-небудь створять собі маленьку державу. [старші, Вроцлав]

У цьому контексті варто звернути увагу на відповіді на наступне питання в опитуванні: ставлення до концепції польсько-української держави. Більшість респондентів (63%) виступає проти цієї концепції, і лише 10% підтримує її.

↓ ПИТАННЯ 18:

Ставлення до концепції польсько-української держави

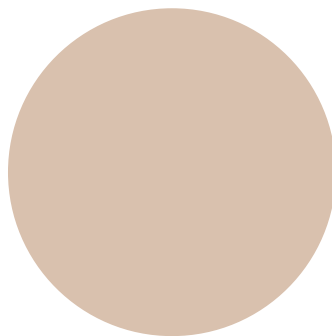
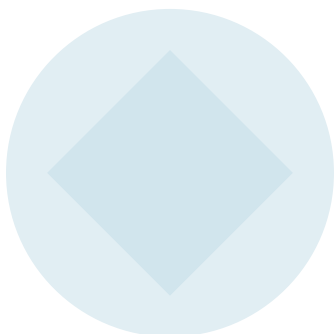
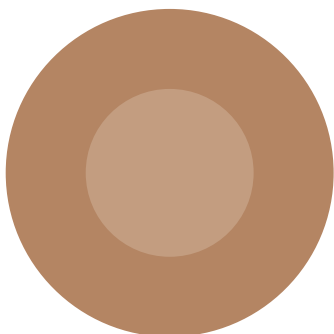
Ідея, висловлена на початку війни, не отримала широкого визнання серед поляків. У фокус-групах більшість респондентів були здивовані самим питанням, не кажучи вже про концепцію спільної держави, щодо якої всі без винятку учасники фокус-групових інтерв'ю висловили свій спротив.

держава. [...] це була б найгірша ідея, яку ми могли б утілити. У цьому випадку я б не об'єднувався за жодних обставин. [старші, Вроцлав]

На початку війни була ідея створити союз, спільну державу, два парламенти, але на міжнародній арені ми виступали б як одна

Історія

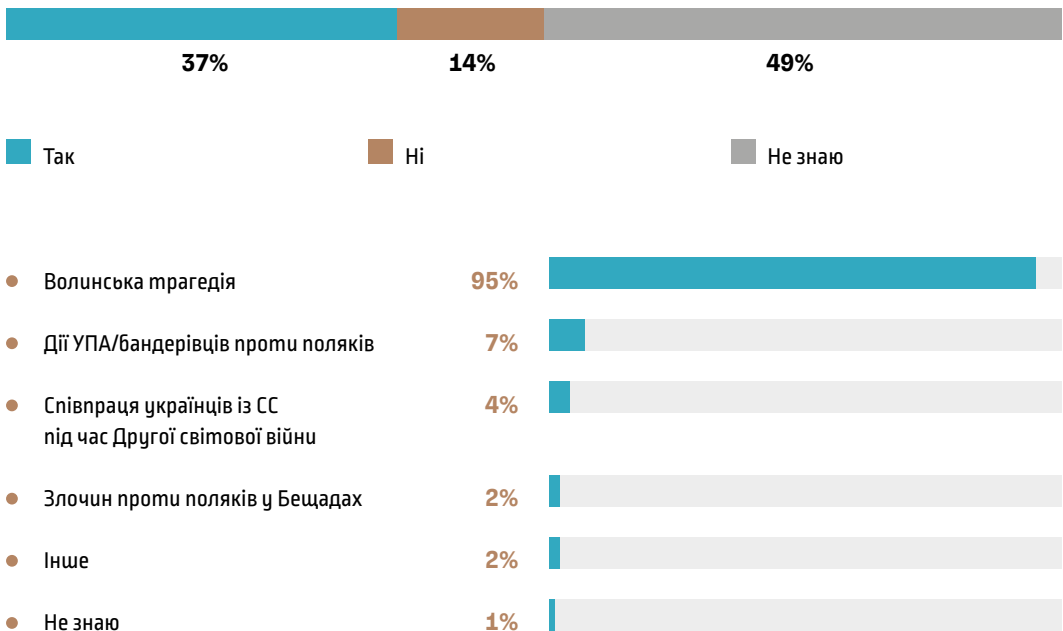

Дві третини опитаних не можуть вказати такі історичні події, через які українці повинні сьогодні відчувати провину перед поляками.

Для 37% респондентів, які мають знання про такі події, такою подією є насамперед Волинська різанина.

↓ ПИТАННЯ 19:

Події в історії польсько-українських відносин, через які українці нині повинні відчувати провину перед поляками

Про Волинську різанину згадували учасники всіх фокус-груп, у кожному місті, де проводилося дослідження, хоча це відбувалося з різною інтенсивністю. Помітно різним був також рівень знань респондентів з різних міст про цю подію. Найменше інформації мали учасники фокус-груп у Ловичі. В інших містах ця тема викликала подібні емоції, і незалежно від того, чи був це Ряшів, Люблін чи Вроцлав, серед учасників завжди знаходилася людина, яка могла поділитися історіями, пов'язаними з Волинню, про які розповідали у неї вдома. Загалом, однак, могло скластися враження, що знання про Волинську різанину є дуже поверхневими. У двох фокус-групах респонденти навіть плутали Волинь із Катинню.

У контексті польсько-українських відносин перспектива учасників фокус-груп зводилася до очікування жестів насамперед у символічній сфері: вибачення та гідного вшанування, що також включає вимогу

проведення ексгумацій. Респонденти чули про проблеми з ексгумаціями у ЗМІ, але не могли сказати, яким є масштаб цього питання, скількох місць приблизно це стосується тощо.

*Я, наприклад, вважаю, що у нас складна історія, і десь у певний момент обидві сторони були винні, так, але я можу відчувати себе, скажімо, нащадком тих людей на Волині, які там були вбиті, і вважаю, ну добре, ну так сталося. Це історія, це складна історія.
[молодші, Люблін]*

Ймовірно, обидва народи мають свою провину. У нас найбільше згадується Волинь. [старші, Лович]

Лише **9%** опитаних вважають, що в спільній історії обох народів також були такі події, коли поляки могли б відчувати провину перед українцями. Конкретні згадки про ці події були поодинокими і стосувалися

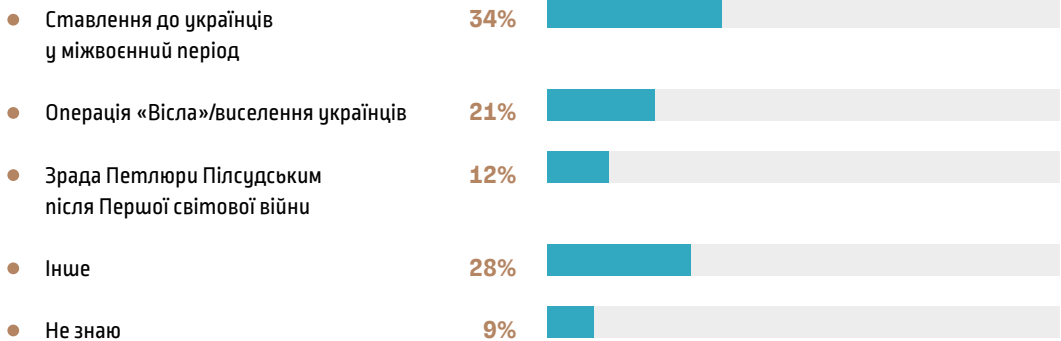
або способу поводження з українцями в міжвоєнний період, або періоду безпосередньо після закінчення Другої світової війни та операції «Вісла».

↓ ПИТАННЯ 20:

Події в історії польсько-українських відносин, через які поляки нині повинні відчувати провину перед українцями

■ Так ■ Ні ■ Не знаю

Відсутність знань про події, через які поляки могли б відчувати провину перед українцями, також відчувалася під час фокус-групових інтерв'ю. Окремі люди згадували про операцію «Вісла», але їхні знання на цю тему були дуже поверхневими.

Ми, поляки, не робили таких етнічних чисток, які вони робили на Волині. Ми нападали на їхні території, загинуло багато українців, багато людей загинуло, але це не робилося на основі етнічної чистки та вбивства цілих сімей і дітей. [старші, Лович]

Була відплатна операція «Вісла», і це не є нічим славним, взагалі вбивство іншої людини не є добрим. [молодші, Вроцлав]

Більшість опитаних не мали нічого проти розміщення інформації на польських кладовищах про винних у вбивствах українців, хоча згода на це зазвичай була умовною, тобто була пов'язана з аналогічною дією з української сторони щодо Волинської різанини.

↓ ПИТАННЯ 21:

Розміщення інформації на польських кладовищах про винуватців вбивств українців

■ Так, безумовно

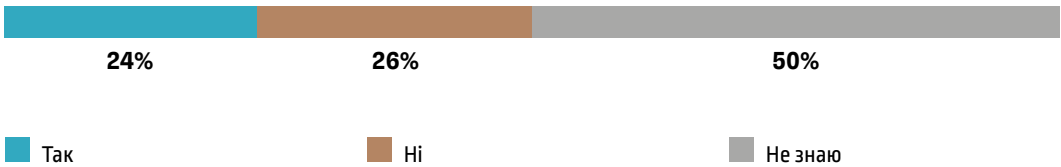
■ Так, але тільки тоді, коли в Україні будуть створені кладовища жертв Волинської трагедії з інформацією про те, що там поховані поляки, вбиті Українською повстанською армією

■ Ні

■ Важко сказати

↓ ПИТАННЯ 22:

Думки щодо напису «Полягли за вільну Україну» на могилах членів Української повстанської армії

Більш проблематичним для опитаних виявилось розміщення на могилах українців у Польщі напису «Полягли за вільну Україну». На думку опитаних, слід обмежитися інформацією про те, що в цьому місці похований українець, без додаткових текстів про те, за що він загинув, оскільки це вже мало б негативні асоціації з політикою.

Я не звинувачую тих, хто живе зараз, за те, що зробили їхні діди чи прадіди 70 років тому. Я лише хочу, щоб вони провели ексгумацію жертв, не руйнували польських пам'ятників, що вшановують жертв, і визнали це. [молодші, Вроцлав]

Необхідно рішуче продовжувати домагатися того, щоб українці визнали те, що вони зробили, вибачилися за це і дозволили відкопати останки, щоб сім'ї могли поховати своїх жертв. [молодші, Вроцлав]

Усе це має бути прояснено. У нас було так, нехай буде так записано, тут було так, отже, нехай буде так і так. [молодші, Вроцлав]

Окей, але чи обов'язково має бути саме такий текст? Достатньо сказати, що тут лежать українці, і все. [молодші, Люблін]

Волинська різанина та УПА — це дві найбільш впізнавані історичні події. В опитуванні значна група респондентів також заявила, що знає про операцію «Вісла», однак знання опитаних про цю подію, як уже було сказано, виявилися дуже поверхневими.

Згідно з опитуванням, про Уманську різанину чи гайдамаків чули лише небагато людей, а з обговорень у фокус-групах випливало, що знання про ці події практично відсутні.

↓ ПИТАННЯ 23:

Ознайомленість з історичними подіями

Волинська різанина

УПА – Українська повстанська армія

Операція «Вісла»

ОУН – Організація українських націоналістів

Уманська різанина

Гайдамаччина

■ Так, чув/чула і багато про це знаю

■ Так, чув/чула, але знаю небагато

■ Не чув/не чула

■ Важко сказати

Найбільш впізнаваною історичною постаттю, пов'язаною з Україною, є Степан Бандера. Бандера

також є постаттю, яку поляки оцінюють найбільш критично.

↓ ПИТАННЯ 24:

Ознайомленість із історичними посталями, пов'язаними з Україною

Степан Бандера

Симон Петлюра

Роман Шухевич

■ Так, чув/чула і багато про нього знаю

■ Так, чув/чула, але знаю про нього небагато

■ Не чув/не чула

■ Важко сказати

↓ ПИТАННЯ 25:

Оцінка історичних осіб, пов'язаних із Україною

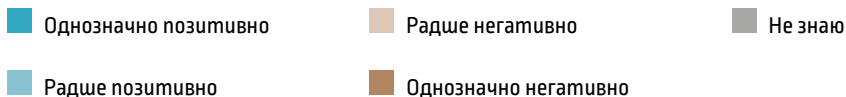
Степан Бандера

Симон Петлюра

Роман Шухевич

Виглядало на те, що респонденти все ж розуміли, що Степан Бандера є дуже важливою постаттю для українців, і тому пам'ять про нього в Україні все ще жива. Хоча полякам він може асоціюватися виключно з Волинню, за словами респондентів, українці часто сприймають Бандеру як національного героя, який боровся за незалежність України.

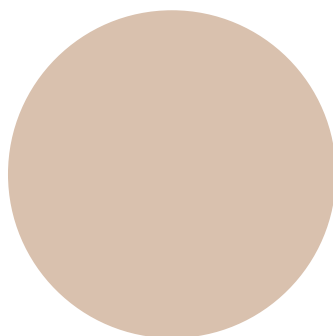
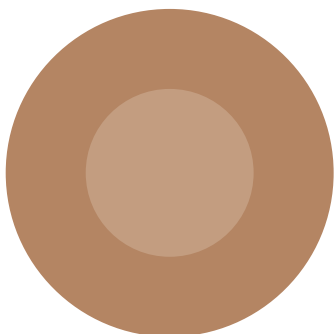
Треба пам'ятати, що Бандера, ну, боровся не тільки з поляками, але й з росіянами. Звичайно, також з євреями під кінець. Там був міжкультурний казан, отже, з різними націями. [молодші, Люблін]

Коли їздили до України, то стояли ці пам'ятники Бандері, завжди були свіжі квіти. Для них це національний герой. Ну, а для нас він асоціюється з чимось зовсім іншим, так, з Волинню і так далі. Отже, це для мене був такий дисонанс. [старші, Люблін]

Для нас Бандера — бандит, а для українців він герой. [старші, Вроцлав]

Інтеграція України до НАТО та ЄС

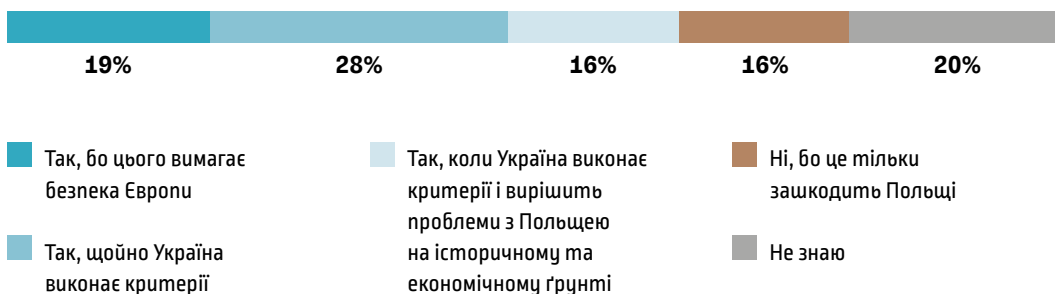
Переважна більшість опитаних (63%) підтримують вступ України до Європейського Союзу, хоча для респондентів очевидно, що для цього Україна повинна спочатку виконати всі необхідні критерії.

Деякі люди хотіли б навіть пов'язати можливий вступ України до ЄС із вирішенням Україною проблем із Польщею, зокрема історичних. Проти вступу України до ЄС виступає 16% опитаних.

За вступ України до ЄС частіше за інших висловлюються найстарші респонденти, люди з вищою освітою та ті, хто симпатизує центристсько-лівим партіям.

↓ ПИТАННЯ 26:

Підтримка Польщею членства України в Європейському Союзі

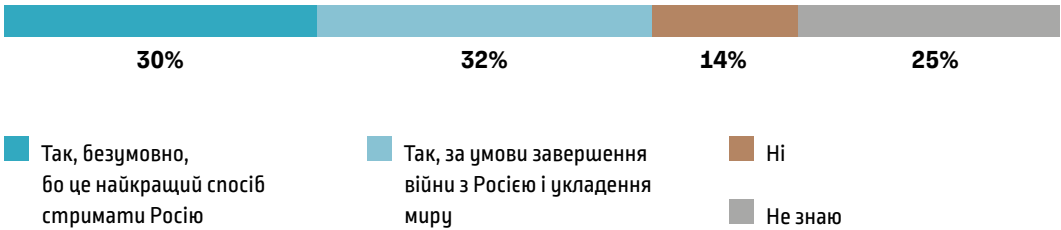

Майже ідентичною підтримкою користується концепція вступу України до НАТО (62%). Однак у цьому

випадку для багатьох людей критичною є умова завершення війни та укладення миру з Росією.

↓ ПИТАННЯ 27:

Підтримка Польщею членства України в НАТО

У відповідях на запитання про підтримку вступу України до НАТО можна відмітити такі ж соціально-демографічні залежності, як і у випадку зі вступом до ЄС.

Якщо у випадку вступу до Європейського Союзу респонденти висловили низку побоювань і сумнівів щодо доцільності та вигідності такого кроку для Польщі, то у випадку обговорення вступу України до НАТО на перший план виходили переваги для Польщі. Це було помітно під час дискусій у фокус-групах, де респонденти висловлювали аргумент, що Україна виконує роль буфера для безпеки Польщі, відокремлюючи поляків від Росії.

На мою думку, Україна не повинна вступати до Європейського Союзу, принаймні зараз, оскільки вона не відповідає жодним стандартам. [молодші, Люблін]

Я вважаю, що так, але за умови, що Україна впорається з корупцією, яка там всюдисуща, і просто наведе порядок з олігархами. Тому що я не уявляю, щоб держава в такому стані могла вступити до Європейського Союзу. [старші, Люблін]

[про Європейський Союз] Краще ні, бо для нашої економіки це не буде добре. [молодші, Лович]

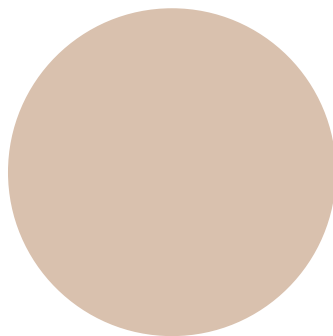
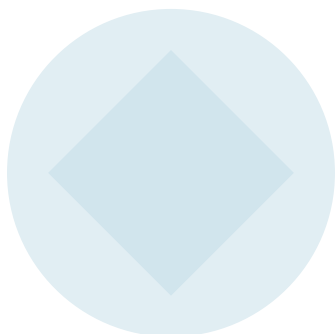
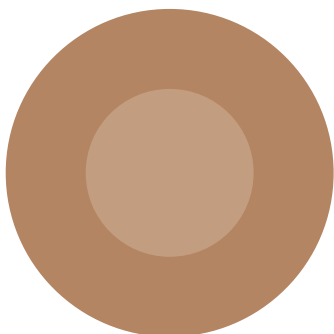
Я проти, тому що я вважаю, що є війна, чи ні, це не змінює напруження цієї ескалації, того, що росіяни також більше сприймають Україну як свою частину. Сам Путін не дуже визнає український народ. Тому, на мою думку, якщо ми приймемо Україну до НАТО, то це буде дуже небезпечно. Тоді ми одразу змушені будемо воювати за Україну. Я б цього не хотів, тому я рішуче проти цих дій у будь-якому варіанті. [молодші, Люблін]

Було б краще для Польщі, якби Україна вступила до НАТО, бо я сподіваюся, що тоді Путіну і Росії трохи підіржуть крила, бо якщо тоді Україна буде в НАТО, то Путін воюватиме не з Україною, а з НАТО. [старші, Лович]

До НАТО якнайшвидше, а щодо ЄС, то вони повинні стабілізувати свою країну, війна повинна закінчитися, потрібно подивитися, хто повернеться, хто не повернеться, відбудова країни, психічний спокій. [старші, Вроцлав]

Спільні інтереси та суперечки

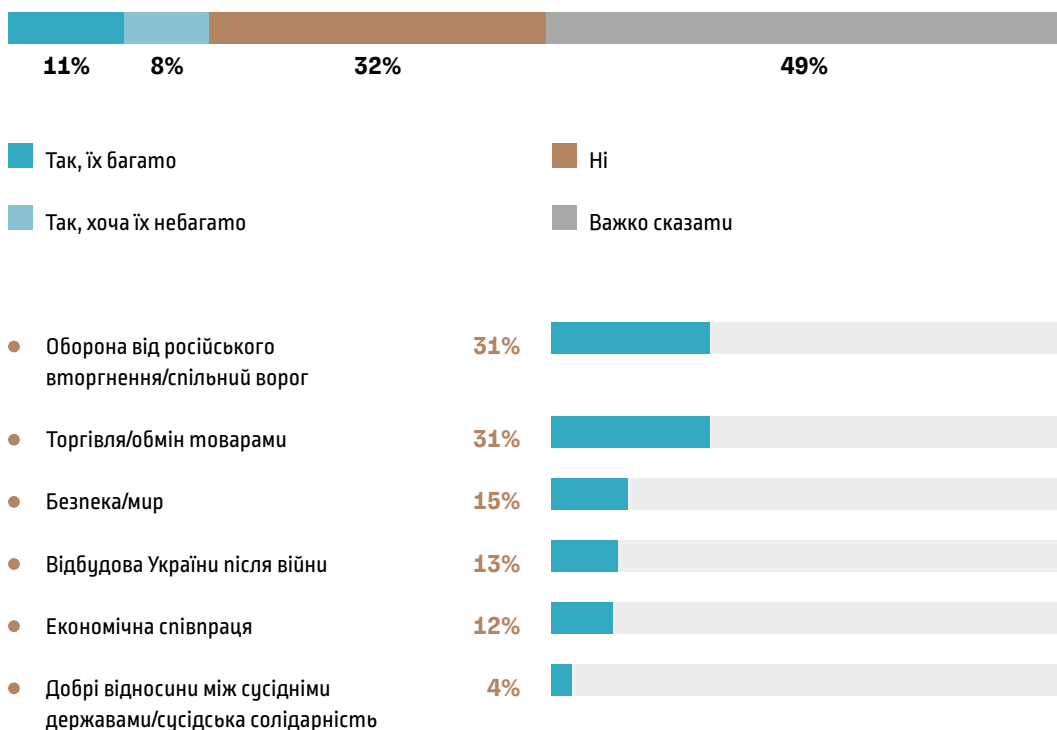
Менш ніж одна п'ята опитаних бачить будь-які спільні інтереси, що пов'язують Польщу та Україну. Третина опитаних не бачить спільних інтересів з Україною, а половина респондентів не має однозначної відповіді на це питання.

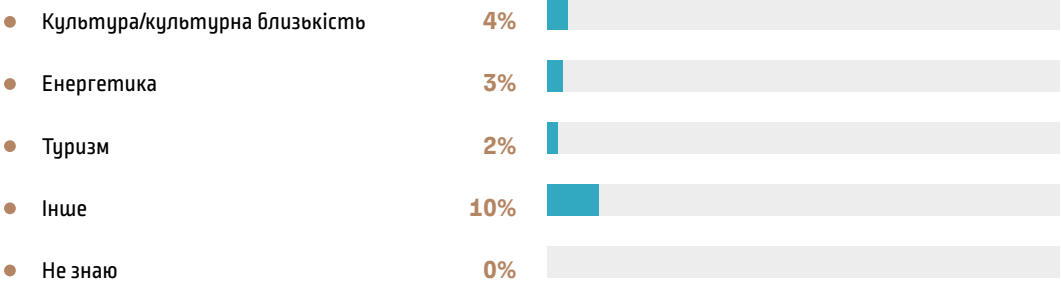
Цей результат є досить несподіваним, враховуючи, що мова йде про країну, яка, по-перше, є безпосереднім сусідом Польщі, а по-друге, на її території триває війна. Це, безперечно, важливе сусідство з геополітичної точки зору.

Якщо хтось і бачить спільні інтереси, що пов'язують Польщу з Україною, то вони зазвичай стосуються питань національної безпеки.

↓ ПИТАННЯ 28:

Інтереси, що об'єднують Польщу та Україну

Непомічання спільних інтересів з Україною є настільки несподіваним результатом, що потребує більшої уваги. Ця тема також піднімалася під час фокус-групових інтерв'ю, і там після питання про спільні інтереси з Україною зазвичай наставала тиша — респонденти не мали що сказати на цю тему.

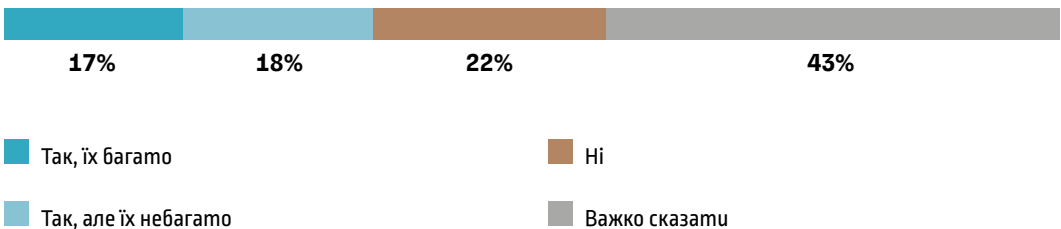
Відсутність знань про спільні інтереси Польщі з Україною може мати дві причини, і обидві можуть мати місце одночасно. По-перше, природним поясненням такого стану речей може бути слабка комунікація — торговельні відносини з Україною ніколи не були предметом широкого обговорення, за винятком окремих випадків, коли виникали суперечки.

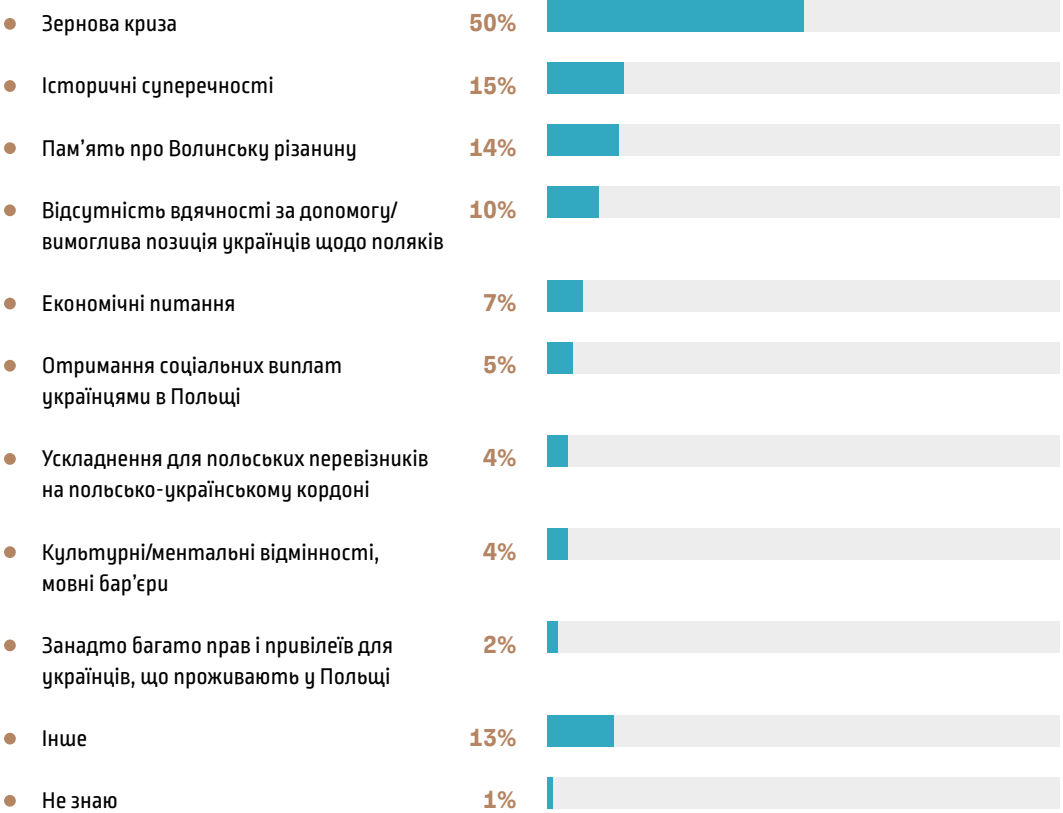
Друга причина — це поточні події під час проведення дослідження. Зернова криза, а раніше блокада кордону перевізниками, призвели до того, що полякам легше помітити спірні питання, ніж те, що об'єднує обидві країни, навіть якщо це така очевидна річ як безпека.

Таку тезу, схоже, підтверджують результати, отримані з наступних відповідей на тему спірних питань у польсько-українських відносинах. Виявилося, що суперечки в польсько-українських відносинах бачить майже вдвічі більше опитаних, ніж спільні інтереси, а на першому місці серед суперечок безперечно стоїть зернова криза.

↓ ПИТАННЯ 29:

Виявлення спірних питань у польсько-українських відносинах

Бо насправді ми частково також допомагаємо українцям військовим чином, щоб вони були цим буфером. Тому нашим інтересом є те, щоб Україна не впала. [старші, Люблін]

Поки що як працівники, допомога в підтримці економіки. [молодші, Лович]

Це в нашому інтересі, що Україна захищається, і вся Європа їм допомагає. [Ряшів]

У спільних інтересах, щоб там нічого не відбувалося, бо поки там відбувається,

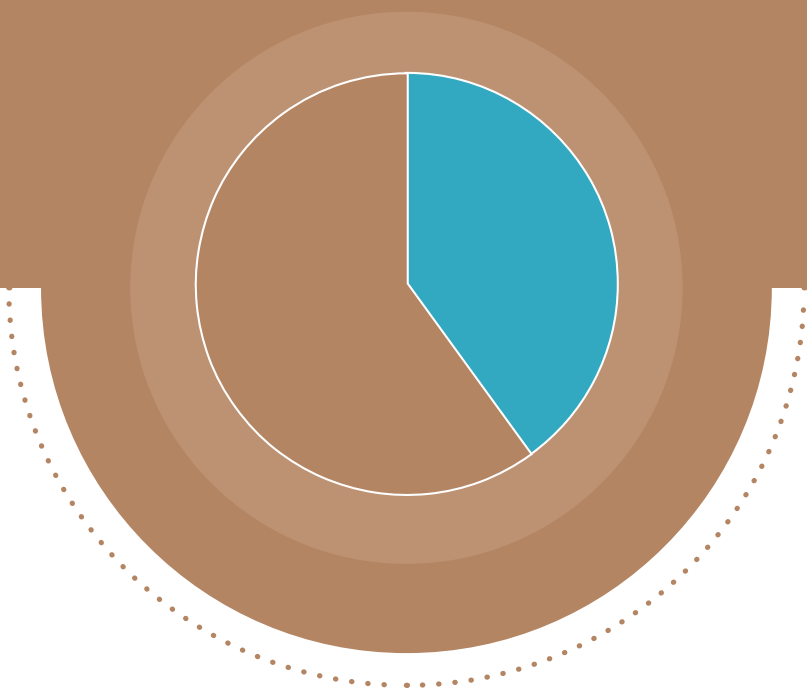
у нас постійно мутиться вода. Кожен хотів би повернутися до реальності до війни. Нехай вони там роблять що хочуть, і ми у себе робимо те, що хочемо, бо як у них війна, то на нас це також має величезний вплив. [молодші, Вроцлав]

Про блокаду на кордоні, а також про зернову кризу вже чули майже всі. Велика група опитаних навіть відповіла, що знають ці теми дуже добре. Це підтверджують розповіді респондентів під час фокус-групових інтерв'ю — учасники вказували на ці теми як на приклади подій, у випадку яких вони доклали понаднормових зусиль, щоб поглибити свої знання з цього питання.

Виявлення спірних питань
у польсько-українських відносинах

Ні/Так, але їх небагато

40%

↓ ПИТАННЯ 30:

Ознайомленість з темами: зернова криза та блокада на кордоні

Зернова криза

Блокада кордону

■ Так, знаю цю тему дуже добре

■ Так, чув/чула про це, але не знаю деталей

■ Не чув/не чула

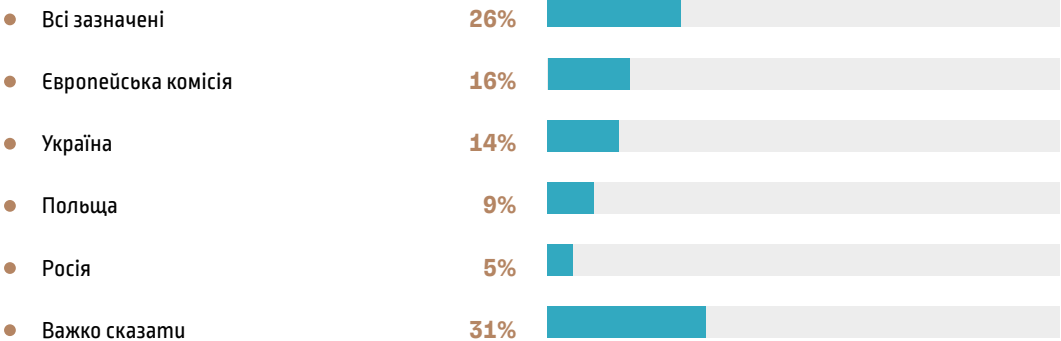
■ Важко сказати

За словами респондентів, важко однозначно вказати сторону, відповідальну за блокади на кордоні, тому так часто з'являлися відповіді «важко сказати» та

«всі зазначені», тобто Польща, Україна, Європейський Союз, а також Росія.

↓ ПИТАННЯ 31:

Відповідальність за блокади на кордоні

Відсутність однозначного вказання відповідальних за блокаду кордону також відчувалася під час інтерв'ю у фокус-групах. Окрім суб'єктів, які були зазначені також в опитуванні, таких як польський уряд, ЄС, влада України, на фокусах додатково обговорювалися олігархи — власники великих земельних маєтків в Україні.

Десь я чула, що це зерно йде з України. Чула, що воно там технологічне, що це зерно гіршої якості. Але я не знала, що воно в таких кількостях. Що це настільки масштабна афера. [молодші, Люблін]

Я думаю, що за це відповідають олігархи. Дуже багаті люди, які просто цим керують. Не звичайні українські фермери, вони там нічого не вирішують. Тільки ті, хто управляє тисячами гектарів землі. [старші, Люблін]

Я думаю, що винен Європейський Союз. Вони це дозволили. А ми теж винні, бо погодилися на це. Ми дозволили ЄС прийняти такі правила. І все було б добре, якби не допомога українським транспортним компаніям, бо ми зруйнували власний ринок. І не дивно, що є цей протест. Це Європейський Союз, ми можемо подякувати Брюсселю. Але також наші політики винні, бо вони слухняно піднімали руки. [старші, Люблін]

Не уряд, самі поляки. В умовах війни ми відкрили кордон, дозволили безмитний експорт, але це зерно мало проїхати через Польщу, а польська жадібність спричинила те, що воно залишилося. Українці не залишили нам тут зерно силою, ми його купили. [старші, Лович]

Проблема з податком на зерно, яке ввозиться до Польщі, не була вирішена. Ніхто не контролює товари, які прибувають. Нібито в квітні був накладено заборону, а виявляється, що досі ввозяться сотні тонн зерна низької якості, непридатного та невідповідного стандартам ЄС. Чому польські служби охороняють колії, щоб їх не заблокували, одночасно блокуючи їх, щоб не бачити, що в тих вагонах, що вони приховують. [молодші, Вроцлав]

Тут має діяти дипломатія, і це має бути вирішено на рівні ЄС, а не вирішувати питання таємно між Україною та нами, бо це абсолютно безпідставно створює конфлікт між двома країнами. [старші, Вроцлав]

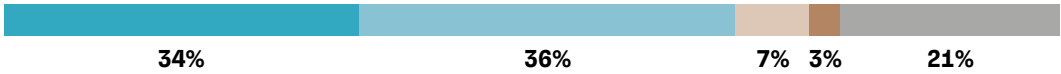
Під час проведення дослідження, основною темою якою була діагностика польсько-українських відносин, респондентів запитали про їхню підтримку або заперечення щодо різних форм соціальних протестів. Включення такого питання до анкети було тим більше виправданим, що саме через економічні суперечки з Україною в Польщі відбувалися і досі тривають численні протести різних груп інтересів, насамперед фермерів.

Виявилось, що навіть такі жорсткі форми протесту, як блокада кордону, користуються широкою підтримкою. Підтримка відносно нижча лише щодо висипання товарів, хоча і в цьому випадку ті, хто підтримують, становлять значну групу (39%) — таку саму за розміром, як і ті, хто заперечує проти такої форми протесту.

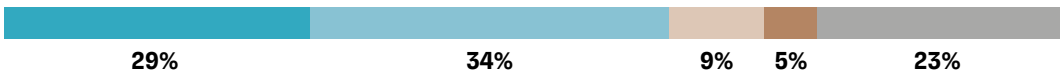
↓ ПИТАННЯ 32:

Ставлення до різних форм протесту

Пікети, вуличні протести

Блокада кордону

Заборона імпорту, навіть якщо це суперечить праву Європейського Союзу

Висипання товарів або інші форми знищення продукції

Завжди прийнятне, якщо це відповідає інтересам польських підприємців та/або фермерів

Прийнятне, за умови, що це не завдає надмірних незручностей звичайним людям у Польщі

Неприйнятне в ситуації, коли в Україні триває війна

Взагалі неприйнятне, незалежно від обставин

Не знаю

Також респонденти на фокус-групах проявляли значне розуміння і солідарність із фермерами, які тоді протестували, блокуючи дороги і висипаючи товари з українських вантажівок. Навіть згадане висипання зерна не викликало заперечень у опитаних — на їхню думку, будь-яка форма протесту добра, якщо вона ефективна. Лише фокус-група в Ряшеві відрізнялася в цьому відношенні від дискусій в інших містах. Там респонденти висловлювалися проти таких форм протесту, які обмежують свободу і, тим більше, можливість виконання роботи іншими поляками.

Така форма протесту як блокада кордону є досить медійною. Це можна показати. Тобто якщо про щось говорять, то ця тема якось живе. Тому в цьому відношенні я підтримую, бо це показують не тільки наше телебачення, але є шанс, що покажуть також закордонне, французьке чи німецьке телебачення. Можливо, знайдеться якась рішення.
[молодші, Люблін]

У нашій історії протести завжди показували, що вони впливають на уряди, тому зараз має бути потужний протест, який точно подіє, бо вирішать, що не можуть нічого з цим зробити, і тоді щось змінять, хоча б на короткий час, щоб було добре. [молодші, Лович]

Коли є протести, я знаю, що кожен бореться за своє, як може, і це нормально. Якби в мене там був бізнес, я також за це боровся б і стрався як міг, але коли

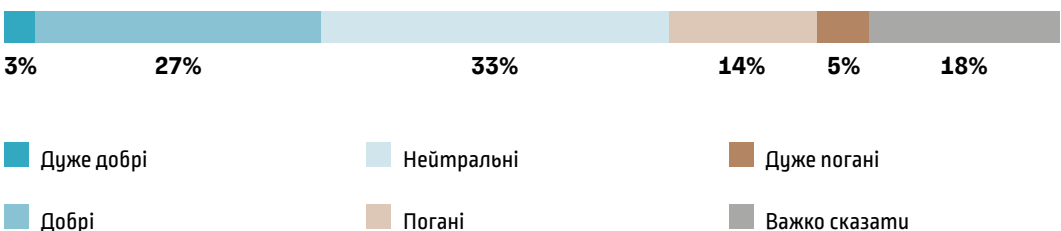
доходить до більшого насильства, це вже переходить межу. [молодші, Вроцлав]

(Про «зернову кризу») Це викликає нові суперечки, новий конфлікт і загострює ситуацію. Після спонтанної допомоги без роздумів, чи це вигідно для нас, ми діяли як люди. Починають ходити різні думки, інтернет, соціальні медіа це нагнітають, негативні оцінки, але кожен повинен мати свою думку. Зерно — це один продукт, а таких продуктів набагато більше. Це призводить до того, що ми стаємо недоумками з економічної точки зору. Я не кажу про оборону, бо це в нашому інтересі, що Україна захищається і вся Європа їм допомагає. Це не може бути коштом одного чи іншого. Мене дивує, що це так довго триває. Думаю, що це політична гра, але це дуже негативно впливає на польсько-українські відносини. [Ряшів]

Враховуючи раніше обговорені результати, оцінка поточних польсько-українських відносин, які лише менш ніж третина опитаних оцінюють як позитивні, не може дивувати. З іншого боку, респонденти не екстраполюють суперечки, з якими ми маємо справу, насамперед у питаннях сільськогосподарських продуктів, на загальний характер відносин між обома країнами. Лише 19% опитаних оцінюють польсько-українські відносини як «погані». Отже, більшість оцінює ці відносини все ж як нейтральні (33%) або не мають окресленої позиції з цього питання (18%).

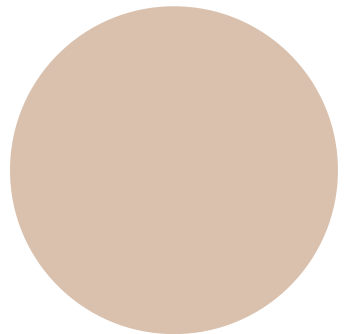
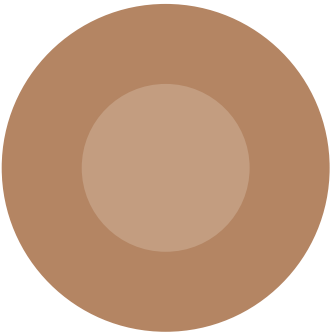
↓ ПИТАННЯ 33:

Оцінка актуальних польсько-українських відносин

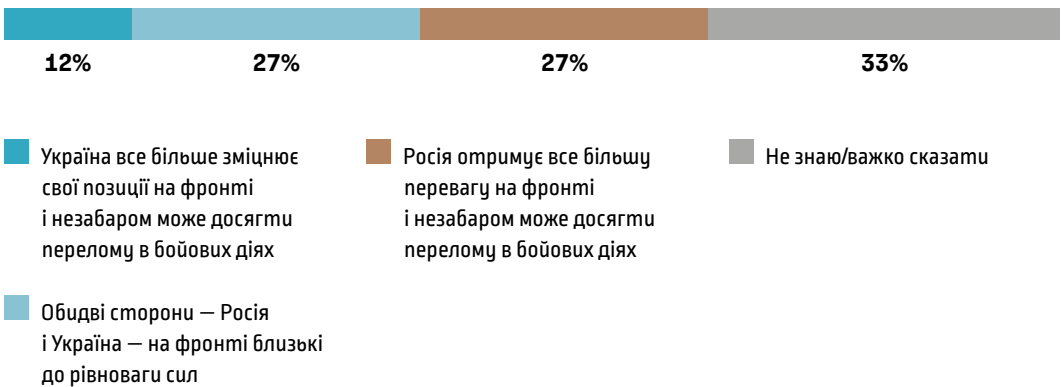
Війна

На думку опитаних, нинішня ситуація на фронті є своєрідним глухим кутом — жодна зі сторін не може досягти явної переваги. Однак проведення дослідження збіглося в часі із захопленням росіянами Авдіївки, що могло натякати на перевагу російських військ.

↓ ПИТАННЯ 34:

Оцінка поточної ситуації, пов'язаної з війною

На зростання переваги Росії частіше вказують люди з вищою освітою. Так само ситуацію на українському фронті частіше сприймають чоловіки, ніж жінки. Відповіді на це питання також показують значно нижчий інтерес до війни в Україні серед жінок, ніж серед чоловіків. Про це свідчать дуже часті відповіді «важко сказати» серед жінок — **44%**. Серед чоловіків таку відповідь дали **23%** опитаних.

Десь говорять, що Росія починає мати перевагу в цій війні, але немає конкретних прикладів, як на початку війни, коли щодня ми бачили карту, переміщення,

яке місто відбили. Тепер такого немає. [старші, Люблін]

Мені здається, що зараз є стан замороження з перевагою Росії. [старші, Люблін]

Цей конфлікт необхідно негайно завершити, щоб Захід не вкладав туди гроші. [молодші, Вроцлав]

За словами опитаних, малоімовірно, що Росія заатакує якусь іншу державу, окрім України. Однак такий ризик, безсумнівно, існує, і якщо це станеться, то найбільш вразливою, на думку опитаних, є Молдова, на другому місці – країни Балтії, найменш вірогідним є наступ на Фінляндію. Можливість агресії Росії проти

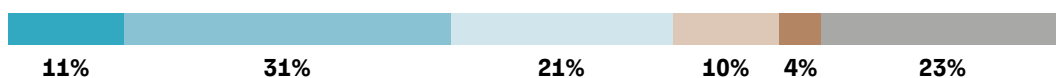
Польщі розглядає **23%** опитаних, з яких **7%** вважають, що це «дуже ймовірно».

На ймовірність розширення конфлікту на інші країни частіше вказують люди з вищою освітою та чоловіки.

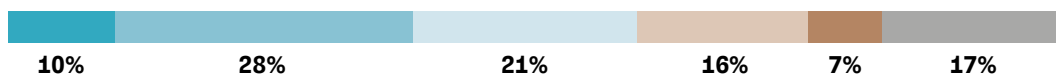
↓ ПИТАННЯ 35:

Імовірність нападу Росії на інші країни

Росія нападе на Фінляндію

Росія нападе на Польщу

Росія нападе на одну з країн Балтії (Литву, Латвію, Естонію)

Росія нападе на Молдову

Взагалі неможливо

Ані неможливо, ані можливо

Дуже можливо

Радше неможливо

Радше можливо

Не знаю

За словами респондентів, які брали участь у фокус-групах, міжнародну ситуацію додатково ускладнює перспектива повторного обрання президентом США Дональда Трампа. Такий розвиток подій, на думку

учасників фокус-груп, значно збільшить ризик поширення війни на інші країни, а в найбільшій небезпеці опиниться Молдова.

Не може бути такої ситуації, що Путін диктує умови. Бо як він сказав, найкраще повернути кордони до того, що було до 1997 року, тобто коли ми ще не були в НАТО, отже, у нього є апетит на нас, бо це імперська держава, це божевільний, і він на Україні не зупиниться. [молодші, Люблін]

Якщо я мав би визначити часові рамки, то, на мою думку, хоча я не експерт у війнах, це від трьох до п'яти років, і можна очікувати нового конфлікту в нашому близькому сусідстві, і ініціатором цього конфлікту буде, на жаль, Путін, бо він не зупиниться. [молодші, Люблін]

Це реально. Якщо Трамп виграє і справді виконає свої передвиборчі обіцянки, ліквідує НАТО, виведе війська з Європи, буде боротися з китайцями за Тайвань, отже, займеться своїми справами, Європа залишиться сама по собі, і тоді може виявитися, що якщо Росія виграє цю війну

в Україні, то може захотіти інші країни. Естонія, Латвія, потім ми, і це є ризик. [старші, Люблін]

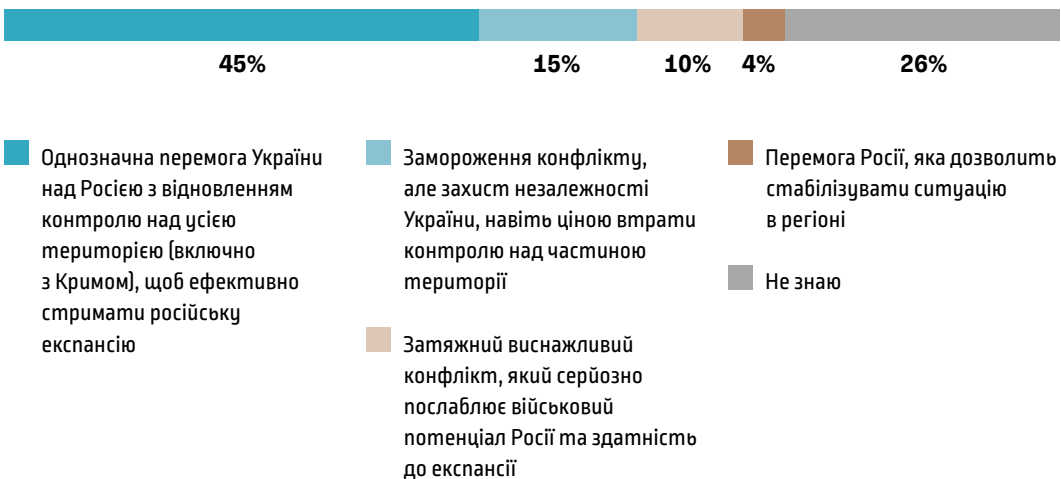
Він [Путін] розраховував на те, що як тільки впорається з Україною, то піде далі. [старші, Лович]

Путін не наважиться, бо не має шансів, він навіть не має чим уже воювати, не кажучи вже про НАТО. [старші, Вроцлав]

Практично ніхто з опитаних не вірить, що перемога Росії у війні в Україні могла би принести Польщі тривале відчуття безпеки. Таку безпеку може гарантувати лише повна перемога України, включаючи витіснення Росії з усіх окупованих територій, включно з Кримом. Такої думки дотримується найбільша група респондентів — **45%**. Четверть опитаних не змогли однозначно відповісти, який розвиток подій в Україні міг би гарантувати Польщі тривалу безпеку, що може свідчити про те, що численна група опитаних не вірить, що така тривала безпека взагалі можлива.

↓ ПИТАННЯ 36:

Можливий розвиток ситуації в Україні, який міг би гарантувати тривалу безпеку Польщі

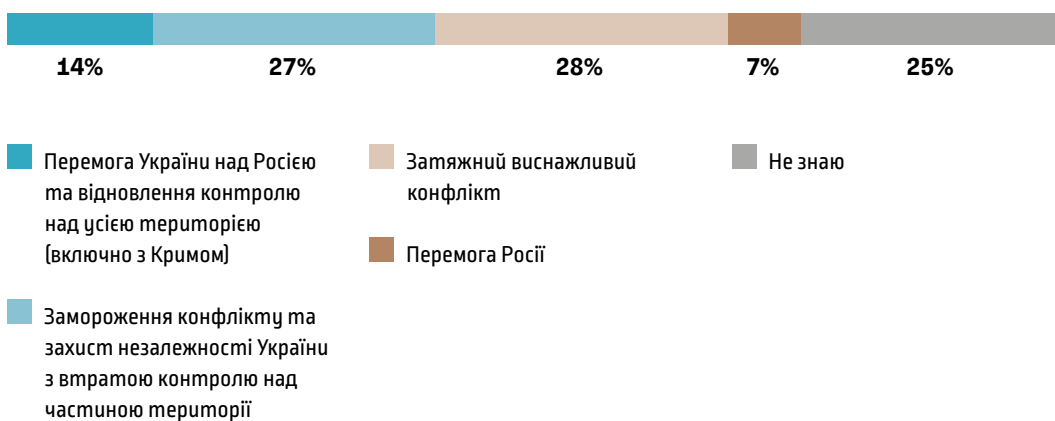

Розглядаючи найбільш імовірні сценарії подій, пов'язаних з війною в Україні, лише небагато опитаних насправді вважають можливою однозначну перемогу однієї зі сторін. Однак, якщо вже мала б перемогти якась сторона, то, на думку респондентів, це була б радше Україна, а не Росія.

На думку опитаних, набагато більш імовірним є або замороження конфлікту та оборона решти території України, або подальша війна на виснаження. Обидві можливості розглядаються приблизно однаково часто [відповідно 27% і 28%].

↓ ПИТАННЯ 37:

Найбільш імовірний розвиток ситуації в Україні

Те ж саме думали респонденти у фокус-групах. Там додатково в цьому контексті часто згадували вибори президента США. На думку опитаних, це зараз найбільш важлива змінна, яка може вплинути на розвиток подій в Україні в довгостроковій перспективі. Жоден з учасників дискусії не припускав іншого сценарію, окрім дуже негативного для України, у випадку обрання Дональда Трампа президентом. Жоден з учасників фокус-груп не вірив у повну перемогу України. Навіть якщо буде досягнуто угоди між Україною та Росією, опитані не мали сумнівів, що це відбудеться ціною втрати частини території України.

На мою думку, найбільш реалістичний сценарій, хоча він і не звучить оптимістично, полягає в тому, що розпочнуться мирні переговори, тобто, інакше кажучи, вони вже тривають, але увійдуть у більш просунуту фазу між Росією та Україною. І Україна погодиться на втрату частини території, в тому числі Криму. І це будуть переговори, у яких Захід буде посередником... [молодші, Люблін]

Бо також не хочеться вірити, що Україна виграє цю війну. Вона її виграє, але тільки

завдяки американцям. Американці вже не хочуть відступати, принаймні Трамп, який імовірно виграє вибори. [старші, Люблін]

У мене є лише теорія, яку я створив, спостерігаючи за речами, які можуть вплинути на ситуацію, тобто вибори, які відбудуться цього року в США, можуть вплинути і або Путін має зараз шанс захопити все, що може, і потім кінець, або це буде тягнутися далі, хоча це вже триває 2 роки. [молодші, Лович]

Я не передбачаю швидкого закінчення цієї війни, бо багато людей зацікавлені в тому, щоб вона тривала. [старші, Лович]

Не думаю, що Росія програє, там занадто багато людей, щоб вони програли. Не знаю, на якій підставі люди думають, що Україна виграє. Тільки якесь перемир'я, захоплення території. [Ряшів]

Це буде війна на виснаження. [старші, Вроцлав]

9. Підсумки

Війна, що триває, досі кидає глибоку тінь на думки та емоції польської громадськості, яка висловлюється щодо українських справ. Військовий контекст виходить на перший план у списку спонтанних асоціацій з Україною, проявляється з усією силою у відповідях на інші питання, вносить напруження та занепокоєння в повсякденне життя опитаних.

Водночас, через два роки, погляд на Україну та польсько-українські відносини все більше враховує не тільки військові перспективи.

Дослідження було проведене в період, коли емоції та соціальні реакції на початок війни значною мірою вичерпалися. Натомість сформувався новий соціальний гомеостаз, що складається з постійної присутності українських громадян у Польщі, щоденного впливу інформації про війну, включаючи сценарії загроз безпеці Польщі. Додалися також новітні складові цієї картини: конфлікти інтересів у сфері транспорту та торгівлі сільськогосподарськими продуктами, а також відродження тем історичних поражень. Польська громадська думка усвідомила, що українці — це не лише сусіди, які постраждали від катастрофи війни (яким потрібно допомагати та підтримувати), але й потенційні конкуренти в економіці та на ринку праці, суперники в міжнародній політиці, держава, яка — незважаючи на труднощі — набирає дедалі більшої ваги та впевненості в собі. Це нова ситуація, стосовно якої досі формуються громадські позиції та втворюються погляди окремих груп і середовищ. Дослідження проводилося саме в період загострення польсько-українських напружень і конфліктів, вперше настільки масштабних, що, ймовірно, вплинуло на переконання респондентів про більшу кількість розбіжностей, ніж спільних інтересів між Польщею та Україною.

Важко не помітити, що польська громадська думка починає побоюватися великого потенціалу України, який раніше не був повністю видимим. Лише під час зернової кризи цей потенціал і його вплив на польську економіку проявився ширше.

Обговорені в звіті результати дослідження показують дедалі більшу складеність ставлення поляків до України та українців. Можна побачити потужну підтримку військової допомоги, яка надходить з Польщі та через польську територію. Переважна більшість опитаних виступає за вступ України до НАТО. Підтримка членства в ЄС також є високою, хоча супроводжується певними умовами. Однак допомога, яку надає польська держава біженцям, для значної частини громадськості видається надмірною, понад можливості Польщі. З'являються явно негативні та критичні акценти у висловлюваннях щодо України та українців. У якісних дослідженнях також проявляються чутки, неперевірені відомості, які кидають негативне світло на біженців, їхні позиції та поведінку в Польщі.

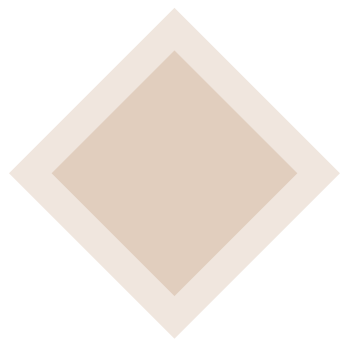
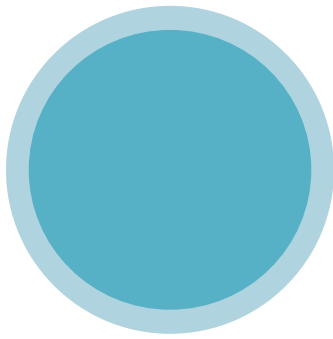
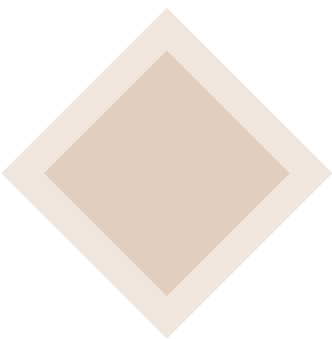
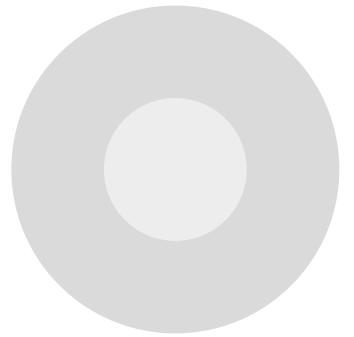
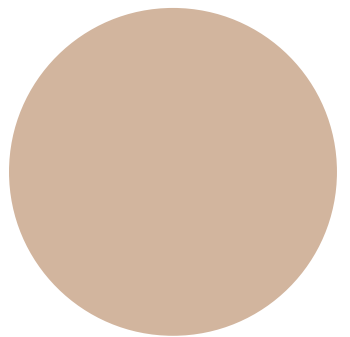
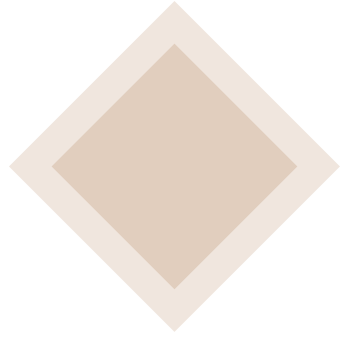
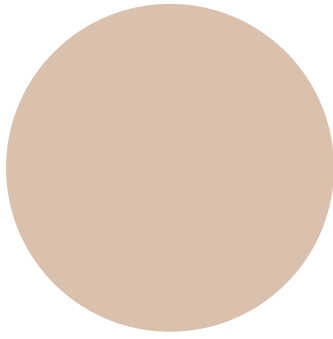
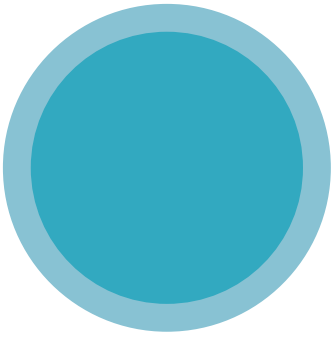
Тож не дивно, що загальні оцінки є не настільки позитивними, як можна було очікувати, пам'ятаючи атмосферу, що панувала два роки тому. Домінують нейтральні відповіді, але є також багато критичних акцентів. Це не перше соціологічне дослідження, в якому спостерігається такий негативний тренд.

По суті, однак, це радше корекція, а не зміна тренду підтримки та симпатії до України в польському суспільстві. Варто пам'ятати, що дуже високі показники початку війни не могли бути тривалими. Україна ще довго буде непростю, складною, сповненою нюансів і відтінків темою для польської громадської думки. Це стосується як суто емоційної сфери (останні роки були великою гойдалкою соціальних настроїв через накопичення надзвичайних подій), так і нового усвідомлення партикулярних та колективних інтересів.

Можна сказати, що поляки та українці як спільноти лише починають пізнавати одне одного, формується нове відношення, яке будуватиметься в надзвичайних обставинах і з багатьма перешкодами. Важливо

вказати, що в отриманих результатах важко знайти глибоку неприязнь до українців як людей — навіть критичні голоси на їхню адресу не формулюються з націоналістичної чи ксенофобської точки зору. Спостерігається культурна близькість, декларується загальна відкритість до родинних чи дружніх зв'язків.

Важливість відносин з Україною як у контексті війни, що триває, так і з перспективи майбутньої регіональної та європейської архітектури вимагає моніторингу соціальних настроїв в обох країнах. Ці настрої будуть податливими до коливань і криз, але радше стійкими до серйозних зламів, незважаючи на постійні спроби розсварити обидва народи та держави.

Метою дослідження було зафіксувати зміни, що відбулися в мисленні та емоціях польської громадської думки через два роки після російського вторгнення в Україну. В умовах великої динаміки подій, що мають потужний вплив на польсько-українські відносини, розуміння стану суспільної свідомості видається особливо важливим і необхідним. Розуміння, звідки беруться певні позиції та поведінка, дозволяє принаймні частково заспокоювати емоції та підтримувати раціональні дії в Польщі та Україні.

Центр діалогу ім. Юліуша Мерошевського

вул. Ясна 14/16А
00-041 Варшава, Польща
www.mioszowski.pl

 twitter.com/MioszowskiPL
 [instagram.com/MioszowskiPL](https://www.instagram.com/MioszowskiPL)
 [facebook.com/MioszowskiPL](https://www.facebook.com/MioszowskiPL)
 [youtube.com/c/MioszowskiPL](https://www.youtube.com/c/MioszowskiPL)

Центр Мерошевського є державною установою, яка діє на основі закону Сейму та під наглядом Міністра культури та національної спадщини Республіки Польща. Її головна мета полягає у веденні, ініціюванні та підтримці дій, спрямованих на розбудову діалогу поляків з народами Східної Європи, зокрема українцями, білорусами, грузинами, молдованами, а також тими росіянами, які засуджують злочини режиму Володимира Путіна. Юліуш Мерошевський – один із найвидатніших польських публіцистів ХХ століття, був прихильником співпраці поляків з іншими народами, поневоленими російським і советським імперіалізмом.